פרייז 25 גראשן XIV-טער יאהרגאנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" (667) 22 הײנט 10 זײטן

Radom, dnia 28 Maja 1937 r.
ראדאם, פרײטאג י״ח סיון תרצ״ז
טעלעפאן פון רעדאקציע 18 - 15

ראדאמער-קעלצער לעבן

פאראווע פארבערײַ
און כעמישע פראלניע
A.
HEMPEL
פאבריק און צענטראלע אלטע שטאדט 7
פיליעס: זשעראמסקי 1
זשעראמסקי 21
זשעראמסקי 59
טראוגוטא 11
קעלנער צו וואשען צו 15 גר.

איינלאדונג צו דער חנוכת-הבית פײערונג פון יודישען שפיטאל אין ראדאם.

זונטאג דעם 30 מאי ה. י. קומט ענדליך דער לאנג - ערוואַרטעטער טאג ווען דאס יודישע שפיטאל ווערט צוריק גענומען נאך א גרינדליכען רעמאנט, וואס האט געקאסט גענוג געלד און ארבייט, גענוג מיה און אנ-שטרענגונג. זונטאג דעם 30 מאי וועט זיין פאר דער ראדאמער יודישער באפעלקערונג א היסטאריש-פייערליכער מאמענט; אין יענעם טאג וועט זיך אויף ס'נײַ אנהייבען די וויכטיגע פארטזעצונג פון דער הערליכער ירו-שה, וואס אונזערע אבות האבען אונז איבערגעלאזט.

אין צוזאמענהאנג מיט אט דער נייער און וויכטיגער דאטע, וואס טרעט אריין אין אונזער ציבור - לעבען דא אויפ'ן ארט, האבען מיר דעם כבוד איינצולאדען די גאנצע יודישע באפעלקערונג צו קומען אויף דער ערעפנונג אום אנטייל צו נעמען אין דער חנוכת - הבית - פײערונג. דאס יודישע שפיטאל איז דער אלגעמיינער קנין פון דער גאנצער יודישער בע-פעלקערונג. יעדער איינער האט משתתף געווען און געהאפט אויף דעם טאג, ווען די טהירען פון שפיטאל זאלען צוריק געעפענט ווערען. דעם 30 מאי 1937 הויבען אן אונזערע אלעמענס האפנונגען מקיים ווערען. נאך א קאלא-סאלען רעמאנט, ווערט דאס יודישע שפיטאל געעפענט און איבערגעגעבען, אין א פראכטיגען צושטאנד, צו דער נוצליכער און ערהאבענסטער לייסטונג לטובת דער שטאדט.

אויף דעם וועג פערבעטען מיר די גאנצע היגע יודישע באפעלקערונג צו קומען זעהן ווי ס'זעהט היינט אויס דאס יודישע שפיטאל, וואס פאר א כח און אפפערוויליגקייט ס'איז געווארען דערין אריינגעלעגט און גלייכצייטיג זיך באטייליגען אין די פייערליכע ערעפנונג.

מיר האבען פערבעטען צו דער ערעפנונג הויכגעשטעלטע פערזענליכקײ-טען פון דער װאיעװאדשאפט, סטאראסטיע, שטאדט-פערוואלטונג, חשוב'ע געסט פון װארשא, פארשטעהער פון געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און די פרעזעסען פון 21 יודישע געמיינדעס ארום ראדאם.

דאס פראגראם פון דער פייערונג זעהט פאר פאלגענדען סדר:
זונטאג ארום 9 אין דערפריה וועט אבגעריכט ווערען א גאטעס-דיענסט אין דער שטאטישער שוהל; 1^{15} נ. מ. די פייערליכע ערעפנונג אין שפיטאל; 3 נ. מ. א געסט-אויפנאהמע אין לאקאל פון „וועלט - פערבאנד". טראוגוטא 55

מיט אכטונג

די צייטווייליגע קהלה - פערוואלטונג
אין ראדאם.

דער שנײַדער - צעך פון „אגודה - פערבאנד, וויטאלדא 10
ארדענט איין

מיטוואך דעם 2 א רעפעראט
ה. י. טשעשרוויעץ
פון בעריהמטען קריסטליכען געלעהרטען **פראפעסאר און ד"ר טאדעאוש**

זאדערעצקי

א. ד. ס.

„ווען מענשען וואלטען געקענט תלמוד"

דער רעפעראט קומט פאר **אין פאלקס-הויז** אויף שחיעזשע 8^{30} אוונט.

זונטאג דעם 30 מאי קומט פאר
אין די זאהלען פון פשיביטניעווסקי'ס צוקערניע

א דאנסינג

די גאנצע הכנסה איז באשטימט אויף ארויסצושיקען די קינדער פון „הינוך - ילדים" אויף זומער - קאלאניעס.

ליגע פארן ארבייטענדן ארץ ישראל אין ראדאם.

שבת דעם 29 ד. ח. 4 נ. מ. קומט פאר אין זאהל פון טעאטער „ראזמאיטאשצי" פינקטליך

א רעפעראט ח' בערל לאקער

פון

א. ד. ט. אין קאמף פאר אונזערע רעכט אויף ארץ ישראל

בילעטן פריער צו בעקומען אין פרץ-ביבליאטעק זשעראמסקי 14
אין וואורשטען געשעפט פון ח' בערגמאן זשעראמסקי 1
אין טאג פון רעפעראט ביי די קאסע פון 12 נ. מ.

ווילט איהר האבען קלארע, זויבערע וועש, נײַע גארדעראבעס, שנײַ - ווײַסע פארהאנגען,
גייט נאר צו וואשען און פארבען אין דער בעקאנטער
כעמישער פארבערײַ און פראלניע פון דער ערשטקלאסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האט זיך ניט איבערצייגט זאל פרובען און וועט זיין צופרידען פון דער שנעלער, עסטעטישער און פאכמענישער ארבייט.
בילינע פרייזען! פינקטליכע אויספיהרונג
סאלידע באהאנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראלע: אלטע שטאדט 7 אפיצ. טעל. 70 - 19
פיליעס: זשעראמסקי 1, טראוגוטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59

געשאפען א קאמיטעט צו זאמלען געלד פאר די געליטענע פון די בריסקער געשעהענישען.

לויט'ן ביישפיעל פון א סך אנדערע יודישע קהלות, האט אויך די ראדאמער קהלה באשלאסען אונטערצונעמען אנ'אקציע לטובת די געליטענע פון די בריסקער געשעהענישען. צו דעם צוועק האט די יודישע גמינע ארויסגעשיקט היינטיגע וואך א קארענדע צו 230 היגע בעלי-בתים און זיי געבעטען צו קומען מיטוואך אויף א זיצונג, וואו ס'זאל ארגאניזירט ווערען די דרינגענדע הילף פאר בריסק.

פון די 230, זענען געקימען איינגאנצן בערך 50 פערזאהן. מ'האט געווארט מיט דער זיצונג פון 7 ביז האלב 9 אוועגד מיט דער האפנונג, אז ס'וואלען קומען מעהר. ליידער האט זיך די צאהל פון 50 נישט פערגרעסערט, און פרעזעס דען האט דאן געעפענט די זיצונג, פארשטעלענדיג אנ'אויספיהרליכען פלאן, ווי אזוי די הילפ'ס-אקציע זאל געפיהרט ווערען. נאכ'ן אפעל פון הרב קעסטענבערג, וואס האט אויסגעדריקט מיטגעפיהל די בריסקער אידען, וועלכע זענען איצט שרויים בצער צוליב דעם אומגליק, וואס האט זיי געטראפען, האבען פיעל פון די פערזאמעלטע גענומען א ווארט און נאך א קורצע דיסקוסיע אין וועלכער ס'האבען זיך צווישען אנדערע בעטיילינט די ה"ה דוד פרענקעל, ש. קורץ, גארדאוושיק, ד"ר פאסטמאן, דיר. הירוויטש, קליינערט, קאדענטשיק, פ. ווייסבארד — איז געוועהלט געווארען א קאמיטעט מיט צוויי סעקציעס. אלס פארזיצענדער פון קאמיטעט האט פרעז. דען אנגעוויזען אויף ד"ר פאסטמאן וועלכער האט דעם מאנדאט אנגענומען מיט'ן הסכם פון די פערזאמעלטע. פאר סעקרעטאר איז אויסגעוועהלט געווארען ה' אפעלבוים און אלס קאסירער ה' ירמיה גאלדשטיין.

די צוויי סעקציעס זענען בעשטימט געווארען אויף פראפאגאנדע און אויף א געלד-זאמלונג. אין דער ערשטער זענען געוועהלט געווארען ד"ר שענדעראוויטש (אלס פרעזעס פון די סעקציע) רעד. הערץ, כייאט, הרב זלאטניק, מ. לוקסענבורג, איידעלבוים און בארמייסטער. אין דער אקציע אויף געלד זאמלען האבען זיך דעקלארירט די ה"ה קליינערט, גראדאווטשיק, קורץ, ד"ר קליינבערגער, דיר. הורוויטש, דענטיסט פריידאס, מאג. קיילער, ש. קארמאן, קאדענטשיק, אפאטאווסקי, א. בעקמאן, אייזיק ראטבלאט, אייגער און גאלדשטיין.

פאר פרעזעס פון דער צווייטער סעקציע איז געוועהלט געווארען ה' מ. ליפשיץ און אלס וויצע פרעזעס דער ה' קליינערט.

ווען דער קאמיטעט מיט די צוויי סעקציעס זענען שוין געווען קאמפלעטירט האט ד"ר פאסטמאן געמאלדן, אז ער מוז געגען זיין בעסטען ווילען רעזיגנירען פון פרעזעס-אמט פון קאמיטעט, ווייל פריהער האט ער איינגאנצען געהאט פערגעסען, אז אין 8 טעג ארום פאהרט ער אוועק. ביז דאן וועט ער גערן מיטארבייטען, אבער אויף שפעטער זאל מען וועהלען א צווייטן פרעזעס. דערביי לייגט ער פאר די קאנדידאטור פון פרעזעס דען.

דער קאמיטעט טרעט-צו די טעג צו זאמלען געלד און עס איז דער חוב, אז די גאנצע שטאדט זאל זיך משתתף זיין מיט א זעלבסט-בעשטייערונג יעדער איינער לויט זיינע כחות.

ראדאמער יודען שטעט נישט אב!

דער קאמיטעט צו העלפען אונזערע ברידער אין בריסק בעט אלע יודען אין ראדאם זיי זאלען תיכף ומיד, געבען געלד - נדבות, פאר די געליטענע אין בריסק. ווער עס העלפט זיי — העלפט זיך אליין — אם אין אני לי מי לי.

עס וועלען קומען צו אייך ספעציעל דעלעגירטע פערזאנען — גישט אפזאגען — געבען וויפיעל יעדער קען.

געגעבען האבען שוין פאלגענדע ה"ה: ראזענבוים וואלף 75 זל. מאנדעלבוים 50 זל. גאסליעב אלעזר 50 זל. (פירמע ושאקאווער) גאטליעב שלמה יודל 50 זל.

פון שניידער-צעך

ביים האנדוו. פערב. חיטאלרא 10

קאמוניקאט

אויף דער לעצטער זיצונג פון דעם שניידער-צעך איז בעשלאסען געווארען ארויסצושיקען האנדווערקער - קינדער אויף זומער-קאלאניעס געגצליך אומזיסט.

גלייכצייטיג איז איינשטימיג אנגענומען געווארען, דאס אין דער נאהנטסטער צייט ווערט בעדינגען אין גארבאטקע אנ'אפריה-היים פאר בעלי - מלאכות.

ס'איז אויך בעשלאסען געווארען צו פיהרען אונטערהאנדלונגען וועגען אריינגעמען אלע יודישע צכען.

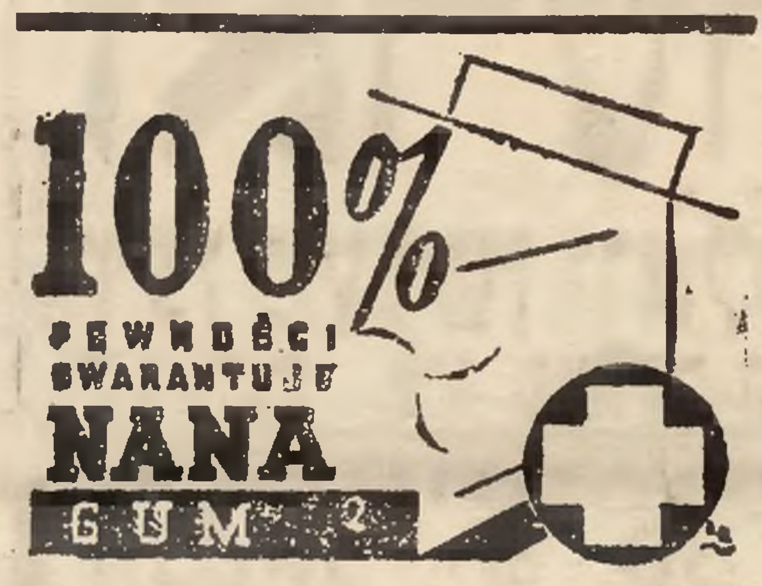

אבצאסען

צאלאליוד אויף קאנטיגע פארשירענע קאלירען. — — — ביליגע פרייזען

ווארשא פאחיע 10 וו. 26

שוין איבערמארגן זונטאג דער פייערליכער חנוכת-הבית פון יודישען שפיטאל.

דער היינטיגער זונטאג וועט זיין א יום טוב ביי דער היגער יודישער בעפעלקערונג. אין דעם טאג ווערט געעפענט דאס יודישע שפיטאל נאכדעם, ווי מ'האט זיך שוין באלד געהאט מיאש געווען דערפון.

די לעצטע טעג געהט דארט א פיבערהאפטע ארבייט. פיעל אנגעזעהענע פרויען פערברענגען אין שפיטאל צו האלבע און גאנצע טעג, העלפענדיג ביים איינארדנען יעדעס טייל חירטשאפט, אין וואס ערפאהרענע בעל-הבית'טעס האבען אנ'אהנונג. מען שניידט-צו די וועש, מען נייט העמדער, ציכען, ציכלעך. איבערצייגען א. ד. גל. אלץ איז ניי, אלץ איז פריש און פון בעסטען און שענסטען. די לעבהאפטע בעוועגונג, דאס פארען זיך, מאכט דעם איינדרוק, ווי מען גרייט-צו א גרויסארטיגען אויסשטייער צו א רייכע חתונה.

יעדען טאג קומען אין שפיטאל נייגעריגע מענשען, וועלכע קענען פשוט נישט אבווינדערען די שעהנקייט, די הערליכקייט, דעם רייכען אויסזעהן נאכ'ן גרינדליכען רעמאנט. מען איז ענטציקט און מען בענשט די הענד, וואס האבען דאס אלץ געמאכט.

עס איז נישט צו צווייפלען, אז די גאנצע שטאדט וועט איבערמארגען זיך בעטיילינען אין חנוכת הבית.

פון א רייהע שטעדט ארום, ווי פון אפאטשנע, אסטראוויעץ, א. אנד. האבען די קהלות שוין געמאלדען, אז זיי שיקען עקסטרע דעלעגאטען צו דער פייערליכער ערעפענונג. אויך פון דער טאז צענטראלע אין ווארשא, קומען די חשוב'ע פארשטעהער ד"ר גרשון לעווין און ד"ר וואלמאן.

ווי מען הערט, זאלן אויך קומען ראדאמער לאנדסלייט פון פערשידענע שטעט

די גמינע האט ארויסגעשיקט איינלאדונגען, אבער דאס איז נאר אין דער פרעמד אריין, ווי אויך פאר געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס. אויף פריוואטע אדרעסען אין ראדאם גופא זענען אזעלכע איינלאדונגען גישט ארויסגעשיקט געווארען.

עס דארף זיך דעריבער קיינער נישט פיהלען בעליידיגט. יעדער איינער בירגער אין שטאדט איז גערן געזעהן און ווערט געבעטען צו קומען אויף דער ערעפנונג. די גמינע האט ספעציעל אבגעדרוקט צוויי מאהל אין אונזער צייטונג איינלאדונגען, וואו די גאנצע יודישע בעפעלקערונג אין ראדאם ווערט אין דער העפליכסטער פארם געבעטען צו קומען נעמען אנ'אנטייל אויף זייער אייגענער שמחה, ווייל דאס שפיטאל איז דאס אייגענטום פון יעדען יחיד און פון גאנצען כלל צוזאמען.

• • •

היינטיגע וואך האט מען איינגעקויפט כירורגישע מכשירים פאר 2000 זל. און א ספעציעלען טאג לאמפ צו כירורגישע צוועקען פאר 900 זל.

די גמינע האט איינגעקויפט פלאטירגעשיר פאר'ן שפיטאל. א העלפט ניעס צושטייער דער בעקאנטער נדבן ה' פיאטר בעקערמאן פון ווארשא.

עס זענען אויך איינגעקויפט געווארען דיוואנעס און לינאלעאומס פאר 900 זל.

Kino CZARY

היינט

און יעדען טאג

Kajdany życia

2) פוילישע קאמעדיע

Dwa dni w raju

דאנקזאגונג.

איך דריק אוים מיין טיפסטען דאנק דעם ה' ד"ר ס. וויטאנסקי ושעראמסקי 7 פאר זיין אינטענסיווע און איבערגעגעבענע ארבייט אין דער צייט פון דער קראנקהייט פון מיין קינד, וואס איז היינט פאלקאם געזונד.

יצחק אבראמאוויטש.

בערנארדינסקא 4

Z DZWONKIEM

IDEAL JAWA —

DOBRA KAWA

בעקאנטמאכונג! די ברידער האנדעלסמאן

פון פאלגענדע ראדאמער וואורשטען - געשעפטען

רווינסקא 1, זשעראמ. 3, סלאוואצ. 22

מאכען באקאנט דער ראדאמער יודישער באפעלקערונג, אז מיר זענען קאנצעסיאנירט און אונזערע פערשידענע געשמאקהאפטע געוויכערטע פליישן ווערען איינגעארבייט פון אונזער אייגענער שחיטה אונזער פאבריק איז אונטער דער השגחה פון הרב יחיאל הלוי קעסטענבערג

די וואורשטען זענען געפלאמבירט

כשר און גלאט כשר!

און אונטער דעם שטענדיגען אויפזיכט פון ראדאמער בעוואוסטע נאמנים און מנקרים: יוסף דוד שאיעוויץ און שמואל מאלאך.

מיט אכטונג:

די ברידער האנדעלסמאן

קינדער פעראייביגען דעם נאמען פון זייער מוטער מיט א פונדאציע איז יודישען שפיטאל.

די בעקאנטע היגע פאמיליע מעלכיאר האט געשאנקען פאר'ן שפיטאל 300 זל. דאס געלד פון די מנדבים איז בעשטימט אלס פונדאציע אויף א בעטעל, אויס'ן נאמען פון דער פרוי ציגע איטא מעלכיאר (פון דער היים ווייסבלום) דאס איז די פערשטארבענע מוטער פון די איינציגענטע קינדער, זיהן און טעכטער, וועלכע האבען געוואלט אזוי ארום פעראייביגען איהר אנדענק, וואס איז ביי זיי געשעצט און טייער.

די נעמען פון די קינדער זענען: רעגינע געליבטער, אברהם מעלכיאר פון סאסנאוויעץ, ע. צוקעראווע, ווארשא און ד"ר סאמועל מעלכיאר פון ווענגראוו -- פאדלאסקי.

י. גרינבוים

פון פראנט.

ספעציעל צום „ראדאמער-קעלצער לעבען".

אין אויגוסט וועט זיך צונויפקומען דער 20-ער ציוניסטישער קאנגרעס, וועלכער שליסט אָב אַ תקופה פון 40 יאָר קאמף פאר דער יודישער אויפלעבונג און פאר'ן ארץ-ישראל אויפבוי.

וואָלט דאָס פערגאנגענע יאָהר אין ארץ ישראל געווען אַ נאָרמאַל יאָר, דאן וואָלטען מיר פיעל געקענט דערצעהלען וועגען אונזער ארבייט און דערגרייכונגען. מיר וואָלטען אָבגעשאַצט אונזערע אנשטרענגונגען פון שאפען און בויען דעם ישיב פון העכער 400 000 יודען אין ארץ ישראל, וואָס דערגרייכט שוין 30 פראָצענט פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג אין לאַנד. די יעצטיגע צייט איז אָבער נים צוגעפאַסט צו כך הכל'ן, וואָס ווערען געוועהנליך געמאַכט ביים פייערען אַ יובל. זייט די בלוטיגע געשעהענישען אין יפו שטעהען מיר אָהן אויפהער אין אַ שווערען קאַמף, וועלכער איז אונז אויפגעצוואונגען געוואָרען דורך אונזערע שונאים, די שונאים, וועלכע שטרעבען מיט אלע כוחות איבערצורייסען אונזער אויפבוי - ארבייט און צו פערשטעלען אונז דעם וועג צו אונזער גאולה.

זייט יענעם ביטערען טאָג יאָגט איין קאמף דעם צווייטען. ווען עס האָבען אויפגעהערט די איבערפאַלען אויף די יודען און אין די שטעדט, ווען עס האָבען זיך פערקלענערט די צאָהל איבערפאַלען אויף אונזערע פונקטען און אונזער יוגענד וואָס האָט מיט גבורה און אויסדויער פערטיידיגט אונזערע פאָזיציעס, האָט מעהרסטענס אייעקגעלעגט דאָס געוועהר, דאן האָט זיך אָנגעהויבען דער ווערטער און מאָסיווען קאמף פאר דער קעניגליכער קאָמיסיע און נאָך איידער די קאָמיסיע האָט פערענדיגט איהר ארבייט, שטעהען מיר שוין פאר'ן דריטען, דעצידירענדען קאמף אין וועלכען די מאַנדאטאר-מאַכט וועט בעשטימען אויף א געוויסע צייט דעם גורל פון אונזער ווערק אויפ'ן יסוד פון די אויספיהרונגען און פאָרשלאַגען פון דער קעניגליכער קאָמיסיע.

פון די ערשטע צוויי אנגריפען אויף אונז זענען מיר ארויס מיט כבוד. מיר האָבען מיט מעשים בעוויזען, ווי שטאַרק דער יודישער ישוב האָט זיך איינגעוואָרצעלט אין לאַנד, ווי שטאַרק עס איז זיין ווידערשטאַנד און שאַפונגס-כח. מיר האָבען אָבגעשטויסען אלע אנגריפען אויף אלע אונזערע פונקטען אין די אנפאַלער האָבען קיין איין מאָהל נישט בעוויזען ארייננצודרינגען אפילו אין די קלענסטע און שוואַכסטע פון זיי. דער ליף פון אונזער ווירטשאַפטליכען, געזעלשאַפטליכען און קולטורעלען לעבען איז נים איבערגעריסען געוואָרען אפילו אויף קיין איין מינוט. און נישט בלויז דאָס, נאָר מיר האָבען אויך צו פערצייכענען נייע דערגרייכונגען און ערָאבערונגען אין דער דאָזיגער צייט, וואָס די וויכטיגסטע פון זיי זענען דער פּאָרט אין תל-אביב און דאָס ארייגדרינגען פון דער יודישער ארבייט אין אונזערע אראַנזשען - פלאַנטאַציעס. אין אונזערע עדות-ערקלערונגען פאר דער קעניגליכער קאָמיסיע האָבען מיר אויפגעוויזען די גרויסקייט פון אונזער ווערק, וואָס בעלעבט און בעפרוכטערט די וויסטענישען פון לאַנד פאר'ן וואויל פון אלע איינוואוינער און מיר האָבען אקצענטירט מיט דער גאַנצער ענטשלאָסענקייט אונזערע פאָדערונגען צו בויען א היימלאַנד פאר אונזער פאָלק, וואָס געהט אונטער אין פיין אין די גלות - לענדער און צו פערוואַנדלען דאָס לאַנד אין אַ נאַציאָנאלע היים, וואָס איז אָפען פאר אלע ארויסגעשטויסענע פון גלות. מיר האָבען פונאַנדערגעוויקעלט פאר דער קעניגליכער קאָמיסיע דאָס גאַנצע קאַפּיטעל פון אונזערע ליידען און פיין, פון אונזערע אנקלאַגעס און פאָדערונגען.

און באַלד וועט זיך אָנהויבען דער לעצטער, דעצידירענדער קאַמף. דאָס וועט זיין דער שווערסטער פון אונזערע ביז-יעצטיגע קאַמפען. מיר דאַרפען צונויפזאַמלען אלע אונזערע כחות, זיי פערייניגען און פערשטאַרקען, בכדי מיר זאָלען אויך אין דעם דאָזיגען קאַמף נישט פאַלען, בכדי מיר זאָלען אויך פון דעם דאָזיגען ק אַ מ ף אַרויס מיט כבוד. מיר דאַרפען פערגרעסערען אונזער מחנה, מאָבּיליזירען אַלע סימפאַטיקער פון אונזער בעפרייאונגס-בעוועגונג צוזאַמען מיט די ציוניסטען, וועלכע שטעהען שוין זייט יאָהרען אין די ערשטע רייהען. און זאָל קיינער אפילו נישט האָבען קיין שאָטען פון צווייפעל, דאָס אונזערע פאָלקס - מאַסען האָבען זיך צוריקגעצויגען אין אנבליק פון די סכנות, וואָס לויערען אויף אונזער ווערק, אַז זיי זענען נישט גרייט אויף אַלע אַנשטרענגונגען און קרבנות, וואָס זענען נויטיג אויף צו דערגרייכען אונזער ציעל.

צום 19-טען קאָנגרעס זענען מיר צוגעטרעטען אין נאָמען פון אַ מיליאָן שוקלים, וועלכע האָבען אונז אויפגעפאָדערט ווייטער פאָרטצוזעצען און נאָך מיט מעהר מוט און מסירות - נפש צו פיהרען אונזער אויפבוי-ווערק אין אונזער בעפרייאונגס-קאַמף. צום 20 - טען קאָנגרעס, וועלכער וועט דאַרפען דעצידירען איבער גורל-פראַגען פון אונזער פאָלק און פון אונזער בעוועגונג דאַרפען מיר קומען אין נאָמען פון אַ פיעל גרעסערער מחנה, וואָס זאָל בעווייזען, דאָס אַלע שאַפונגס - כחות פון אונזער פאָלק פעראייניגען זיך אין דער מלחמה געגען די, וועלכע ווילען שליסען פאר איהם דעם וועג צו דער גאולה.

נאָר פון אונז און פון אונזער אָנגעשטרענגטער ארבייט איז אַלץ אָבהענגיג. אונזער שווערע אונערטרעגליכע לאַגע אין כמעט אַלע גלות - לענדער פערשטאַרקט צווישען אונזערע פאָלקס-מאַסען די איבערצייגונג, דאָס עס איז נישטאָ פאַר אונז קיין אַנדערער וועג אויסער דעם וועג פון בעפרייאונג און ווידעראויפלעבונג אין ארץ-ישראל. די יודישע מאַסען וואַרטען בלויז אויף דעם רוף זיך אַנצושליסען אין דער מחנה פון בויער און קעמפער פאַר אונזער אויפלעבונג.

לאָמיר דעריבער געהן צום פאָלק מיט דער בשורה פון אונזער אויפלעבונגס-קאמף. לאָמיר רופען אַלע נעפלאָגטע און געפייניגטע, לאָמיר זאַמלען אַלע די, וואָס האָפען און לעכצען נאָך בעפרייאונג און אויסלייזונג און אַנשליסען זיי אין דער מחנה, וואָס בויט און קעמפט. לאָמיר פערגרעסערן די צאָהל שוקלים, די צאָהל בירגער פון אונזער אידישן-שטאָט אונטערוועגס. לאָמיר שאַפען דעם שטאַרקען כח, וואָס וועט בעזייטיגען אַלע מכשולים, וואָס ליגען און וועלכע וועלען נאָך געלייגט ווערן אויפ'ן וועג פון אונזער אויפלעבונג און אויסלייזונג!

דער פריץ און זיינע קנעכט

(א מעשה'לע פאר קליין און גרויס)

אמאהל איז געווען א גרויסער און שטאַרקער פריץ. זיינע גיטער האָבען זיך געצויגען פון ים צו ים און זיין רייכקייט איז גאָר אין לשער געווען. און א גוטער איז געווען דער פריץ און א פרומער. אז ער איז פרעהליך געוואָרען האָט ער געלאָזט שיטען רענדלעך אין די גאַסען — און ווער עס האָט געוואָלט האָט געכאַפּט. נישט מעהר — פאר גרויס פרעהליכקייט האָט ער דעם כאַפער מיט א בייטש איבער'ן קאָפּ געשמיסען און גוטמוטיק-קינדיש געלאַכט. און, אז דער פריץ איז אריינגעפאַלען אין רעליגיעזען עקסטאַז — האָט ער זיינע אלע אוצרות געעפענט — און פאר גאָטס כבוד פראכטפולע קונסט-טעמפלען געבויט — וואָס זייערע גאָטישע שפיצען האָבען געשניטען ווי בליצען דעם הימל. און כדי גאָך מעהר צו סטעמפלען זיין ליבע און איבערגעבענקייט צו גאָט — האָט ער אויף די עפענטליכע פלעצער פון צייט-צו-צייט — אנ'אפיקורס פאר א קרבן פערברענט.

און גאָט האָט צוגעזעהען דאָס גוטקייט און פרומקייט פון פריץ — און זיין לאַנד מיט ברכה בעשאָנקען: פעטע תבואה, פעטע סטאַדעס און געזונטע נעהאָרכזאַמע קנעכט.

נאָר כאָטש דאָס לאַנד איז פעט און מיט ברכה בעשאָנקען געווען — האָבען די קנעכט א געבעכדינע עגזיסטענץ געפיהרט — ווייל דער פריץ איז ברייטהאַרציג און ברייטהאַנטיק געווען און געפיהרט א ברייט און פערשווענדעריש לעבען.

די קנעכט האָבען געאַקערט און געזייט און געשניטען — האָט דער פריץ די גאָלדענע תבואה אין זיינע שפייכלערס געזאַמעלט, — און אויסגעביטען אויף גאָלדענע רענדלעך. די קנעכט האָבען געפלאַנצט וועלדער — האָט דער פריץ דאָס געהילץ אויף טראַטעס געלאָדען און געשיקט קיין אויסלאַנד — און אויסגעביטען אויף שאַמפּאַן און טייערע פעלצען. און ווי איז צום קנעכט געווען וואָס האָט געוואַגט צו מורמלען. און ווי איז צו דעם קנעכט געווען — ווען דער פריץ איז אריין אין כעס. ווייל דער פריץ כאָטש א גוטער, איז אַ שטאָלצער און פערביסענער געווען — און יעדע עוולה האָט ער דעם קנעכט פארשריבען מיט ריטער אויף זיין איינענער הויט — —

ביים פריץ אין די גיטער האָבען אויך יודען געוואוינט. זיי האָבען געפירט זיינע געשעפטען, רייך געמאַכט דעם פריץ און טיילמאָל דערביי אליין רייך געוואָרען.

און דער פריץ איז א גוטער געווען — און געלאָזט דעם יודען האַנדלען און וואַנדלען: ווייל אליין האָט ער זיך מיט איידעלע ריטערליכע זאַכען אָבגעגעבען: ער האָט געשאָסען צו חיות און צו פייגעל אין וואַלד, געלערענט חכמה און לעבענס-קונסט אין פאַריז, געלעבט און געליבט געהען - און דער עיקר — ער האָט געפיהרט מלחמות — מיט פרעמדע פריצים און מיט זיינע אייגענע שכנים.

נאָר טיילמאָל — ווען דעם פריץ האָט אויסגעפעהלט געלד — אויף מלחמות אָדער אויף ליבע — האָט ער אויפ'ן יוד זיין איידעלע ריטערליכע האַנד געלייגט און איהם אויסגעקוועטשט — ווי מ'קוועטשט אויס א שוואָם. און ווי איז געווען צום יוד אויב ער האָט נישט געפאָלגט און זיין גאַנץ רייכקייט — מיט נוטען אָוועקגעגעבען. — דאַן האָבען אים דעם פריצס קנעכט געבונדען, אין פאַלאַץ געבראַכט און דער פריץ האָט אויף איהם אָנגערייצט זיינע הינט.

אָדער, ווען דער פריץ איז פריילעך געווען — האָט דער יוד געמוזט פאר איהם טאַנצען — און פאר שכר בעקומען געלד מיט שמיץ.

אזוי האָבען לאַנגע יאָהרען געלעבט דער פריץ, זיינע קנעכט און דער יוד.

ביז איינמאָהל איז א שטאַרקערער פריץ געקומען און דעם פריץ בעזיגט אין מלחמה. ער האָט זיין ערד מיט די קנעכט מיט די יודען ביי איהם צוגענומען — און דעם פריץ אליין פאר זיין

(ווייטער זייט 4)

א בריוועלע פון דארטען...

וועגען א פארשטערטע שבועות

איבערגעגעבן אין דרוק פון ישעיה אוגער.

טייערער פריינד!

איך ווייס, וויפיל אנגסט און שרעק איר זענט אויסגעשטאנען לייענענדיג די פרעהליכע נייעס אין די צייטונגען. איך שטעל זיך פאר מיט וויפיעל הארצקלאפעניש איהר האט געלייענט די דאזיגע נייעס, מורא האבענדיג טאמער האט זיך מיט אונז עפעס געטראפען.

נו, געלויבט דער אויבערשטער, עס האט זיך מיט אונז גאר נישט געטראפען עפעס אזוינס אויסטערלישעס: מיר האבען געקריגען קלעפ און שוין. אבער דאס איז קיין נייעס נישט, מיר זענען געוועהנט דערצו, אבי נאר מ'איז געבליבען לעבען איז שוין — גאט צו דאנקען.

עס איז, אמת, אז אך און וועה צו אזא לעבען, אז מ'איז איצט געבליבען אהן פרנסה אויף דער עלטער און נישטא ממש מיט וואס א טאג איבערצוקומען. איבערנאכט האט מען אנגעווארען די פרנסה — איהר האט געהערט עפעס אזא שטראף פון גאט? — פונקט ווי נאך א ערד-ציטערניש, נאך א שרפה. ערגער נאך. דען נאך א ערד-ציטערניש בלייבט נאך עפעס וואס עס איז, דא זענען מיר געבליבען בעירום ובחוסר כל און דארפען איצט אנקומען צו דער עפענטליכער הילף און דער שפייז וואס יודען בני רחמנים שיקען צו אהער.

אבער איהר קענט דאך אונז, טייערער פריינד, איך און מיינע בני בית זענען מיר גרייט ליבערשט אויסצוגעהן פון הונגער איידער אויסצושטרעקען א האנד...

אבער וואס הייבט מען פארט אן צו טון? ווי גיט מען זיך אן עצה? — פאר וואס זענען מיר אזוי געשטראפט געווארן? — פאר וואט קומט דאס אונז אלץ? — מיט וואס האבען מיר זיך אזוי פארזינדיגט?

פון מיין געשעפטיל איז קיין זכר נישט געבליבען, מ'האט געמאכט דערפון א תל-תל. איהר געדענקט דאך מסתמא ליבער פריינט ישעיה'לע, מיין זייגערמאכער-געוועלבעל? — עס איז געווען ד' על ד' די גרויס, קוים דריי-פיר מענשען האבען זיך געקענט דארט פאמיעשטשען; פון הינטען אין א צווייטען חדר איז געווען די וואוינונג מיינע, אויב איהר דערמאנט זיך אין דעם שטיקעל פענסטער פון פארענט, וואס געהט אויף דער גאס ארויס, זענען געהאנגען זייגערלעך א פאר נייע און מעהרסטענס אלטע אויסגעפוצטע, און א פאר קייטעלעך און ריגעלעך, און אונטען זענען געשטאנען זילבערנע בעכערלעך און לעפעלעך, — דאס זענען אלץ זאכען, וואס מ'קויפט געוועהנליך אויף א דרשה-געשאנק, אדער סתם אויף צו געבען עמיצען א מתנה.

איז פון דעם אלעם קיין שפור נישט געבליבען; איהר זאלט זאגען מ'זאל דאס לאזען אנ'אלטען ניקעלנעם זייגער — אפילו דאס נישט, און דאס געוועלבעל — מ'זאל שוין גאר אזוינס נישט זעהן. א חורבה. מ'האט דאס אלץ צעניש-טשעט, צעבראכען, צעשטיקעלט, צעברעקעלט. שוין א פאר טעג ווי איך האלט אין איין ארומזוכען די רעשטלעך פון מיין „פערמעגען" אויף די גאסען, די טראטואַרען, אויס'ן ברוק און אין רינשטאק — אבער וואס? — איך האב געפינען דארט עפעס אנ'אלטע קייטעלע פון אקסידירטען זילבער און א פאר קליינע רעדעלעך פון א ווייגערל און מיינס א שרויפען-ציהערל און א הממערל און א בינטעל שליסעלעך פון זייגערלעך — און שוין. אט דאס איז מיר געבליבען פון מיין 40-יעהריגער פראצע און — חובות דערצו. מ'האט ביי מיר אויך די וועקסלען צוריסען,

נו, פרעג איך אייך, איהר זאגט: אבי מ'לעבט, מ'דארף דאנקען דעם וואס לעבט אייביג פאר'ן שטיקעל נאקעטען לעבען — „אבער הייסט דאס געלעבט"? —

איך בין אייך גאר נישט בכח צו בעשרייבען וואס מיר האבען איבערגעלעבט אין די זעכצעהן שעה, אין די שרעקליכע זעכצעהן שעה, ווען אונזער גורל האט זיך געוואקעלט אויף דער וואגשאל אהין און אהער און מיר זענען געזעסען הינטער פארשלאסענע טירען און פערמאכטע לאדענס און אראפגעלאזטע זשאלוזיעס מיט א איינגעהאלטענעם אטעם, מורא האבענדיג זיך א ריהר צו טון, א פיפס צו טון, נישט וויסענדיג וואס עס וועט דא ווערען מיט אונז: צי מיינט מען נאר צו שטערען און פארניכטען, צי וועלען מיר אפקומען בלויז מיט חרוב-געמאכטע קראמען און געוועלבער, מיט צעניסטשעטע סחורות, מיט צעבראכענע מעבעל, מיט צעטראטענע, צערעפטשעטע זייגערלעך און גלאזווארג, מיט עטליכע טויזענד אויסגעהאקטע שויבען א. אז. וו. אדער מען מיינט אונז גופא.

איך בין דען אייך אימשטאנד צו בעשרייבען אט די איבערלעבענישען? — די האנד ציטערט מיר גאך, די פעדער פאלט מיר ארויס פון דער האנד, דאס הארץ בלייבט מיר שטעהן, ווען איך דערמאן זיך, אן יענע זעכצען שעה „לעבען מיט א איינגעהאלטענעם אטעם"

און ווער איז עס דען אימשטאנד צו שילדערען אט דעם געמיט-צושטאנד, דעם יאוש, דעם ייעהטאג, דעם צער, דאס געפיהל פון שאנד, וואס עס קומט אויס אויסצושטעהן אין אזעלכע מאמענטען יענע אומגליקליכע מענשען, וואס זייערע אבות האבען אום שבועות מקבל געווען די תורה און זיי, אלס „אנהענגער" פון דער דאזיגער תורה דארפען עס איצט ליידען דעריפאר אזוי פיעל דערנידערונגען און בעליידיגונגען, אזוי פיעל אומרעכט און עוולות. אזוי פיעל אונמענשליכקייט?

דאס איז קייגער נים אימשטאנד צו שילדערן, ווען אפילו חי אין „אקדמות" שטעהט —

גויל אלו רקיע, קני כל חורשתא,
דיירי ארעא ספרי ורשמי רשותא —

ווען דאס שיינע בלויע לויטערע און שטראהלענדיגע שטיק הימעל וואס איז אין „יענעם טאג" געהאנגען איבער אונזער שטאט, ווען אט יענע בלויע פלאכטע זאל זיך אפילו פערוואנדלען אין א ריזיגע יריעה פון פארמעט, און יעדן פון די וועלדער ארום אונז, פון אלע בוימער זאלען ווערען פעדערס און אלע יודישע איינוואוינער פון אונזער געגענד זאלען מגולגל ווערען אין שרייבער און צייטונג'ס-רעפארטערען — האלטען זיי נישט אימשטאנד געווען אייך איבערצוגעבען אפילו נאר א מקצת מן המקצת פון דעם צער, פון דעם שרעק און אנגסט און די איבערלעבעניששען, וואס מיר האבען אדורכגעמאכט אין משך פון די לאנגע, לאנגע זעכצעהן שעה פול מיט די שוידערליכסטע יסורי-גהינום.

מיר, זאג איך — איך רעד נישט פון זיך און ווענען זיך אליין. דאס, וואס איך שרייב אייך, פריינד ישעיה'לע קענט איהר אננעהמען, ווי איך וואלט עס אייך געשריבען אין נאמען פון אלע, פון די איינינע און צוואנציג טויזענד יודען וואס האבען אין איין הרף עין פארלוירען זייערע פארמעגענס, זענען רואינירט געווארען, איבערנאכט געווארן ארימע לייט — וואס זענען אזויפיל דערנידריגט, בעליידיגט, געשענדעט געווארען אלס לאיאלט בירגער, וועלכע קומען נאך אלע התחייבותן לגבי דער מלוכה. מעהר ווי אנדערע און פינקטליכער, גיבען אב דאס לעצטע העמד פון לייב, ארבייטן שווער און ביטער אויפ'ן שטיקעל ברויט און פערלאנגען נישט מעהר ווי זיכערקייט פון לעבען און פארמעגען און דאס רעכט צו ארבייטען און אומגעשטערט צו עסען, צו זשיפיען..

אט זיי אלע, אט מיר אלע שרייבען עס דא אייך אט דאס בריוועלע. איך קען זאגען, אז איך שרייב עס אין ווי-ער נאמען, מיט אונזערע אלעמענס טרעהרען, מיט'ן בלוט פון אונזערע אלעמענס הערצער שרייב איך עס.

עס איז שוין איינמאהל געווען א שבועות, ליבער פריינד, — אונזערע קינדס קינדער וועלען איהם געדענקען, א אמת'ער תשעה-באב איז עס געווען, ניט קיין שבועות, מ'האט נאך קיינמאל אין די צייטען פון ערגסטע גזירות, אזוי פיעל טרעהרען נים פערגאסען אין די מגינים און שוהלען, וואו עס זענען נאך פערבליבען נים-אויסגעהאקטע פענסטער, ווי אין דעם שיינעם יום-טוב פון מתן-תורה.

די נאטור איז געווען פולשטענדיג אין ארדנונג, זי האט נים צובר געווען אויף קיין שום געזעץ, זי האט נישט משנה געווען איהר סדר. די בוימער האבען זיך צעבליהט, בלימעלעך האבען זיך פונאנדערגעלאזט, אומעטום גרינס, גרינע גערטנער, גרינע פעלדער און לאנקעס, אומעטום פער'שכור'נדיגער רויזען-דופט און בשמים-ריחות, איבער דעם בלויען הימעל-פראכט שפאצירט ארום יעדען טאג די זון און שטראהלט און שיינט אזוי מילד און באלעבט אלץ אויף דער קאלטער גרויזאמער ערד.

עס האט זיך אנגעהויבען דער ליבער מחיה'דיגער פריהלינג.

אבער מיר חייסען דען, וואס א פריהלינג איז. ווען אלע געניסען די שיינע נאטור קומט אונז אויס געוועהנאין דער דאזיגער שיינער פרעכטיגער צייט צו היילען אונזערע וואונדען און צוריק אויפצושטעלען אונזערע חורבות. עס איז א היסטארישער פאקט. אויך דאס מאהל האט דער אויבערשטער ווי אלע מאהל אונז מזכה געווען מיט „עפעס". ווי זאגט ביאליק:

...נאט האט דיר מיט מילדער האנד
געשענקט א צחילינג:
א „חורבן" מיט א פריהלינג...

א שיינער פרילינג איז דאס געווען ביי אונז! — ווען מ'איז ארויס אויף געווויסע גאסען האט מען נאר געזעהען א ווינטער-לאנדשאפט פאר זיך. עס איז ווייס געווארען פאר די אויגען, אזויפיל מעהל און צוקער איז געלעגען צעשיט. שניי האט מען געזעהען, כאטש נעהם א שליטען און פאהר זיך אדורך...

און וויפיל פעדערען פון בעטגעוואנד האבען ווי א שניי-דעק זיך אויסגעשפרייט איבער דער ערד!!.. און וואס פאר קאלט-בלוטיגע מענשען עס זענען דא אויף דער וועלט. מיר האבען געמיינט, אז ווען מען ברעכט און צעשמעטערט און מען „הוליעט" איז מען אויפגערעגט, דענערווירט, און דא שטעלט זיך פאר, האבען מענשען געהאט צייט, זיך נישט געאיילט, רוהיג און געלאסען ארויסגענומען מעסערלעך, אויפגעטרענט יודישע קישענס און איבערבעטען און פונאנדערגעלאזט די פעדערען איבער דער שטאט — ווי א שניי-ווייסער אומשולדיגער מאנטעל האבען זיי פארדעקט זייערע שוידערליכע מעשים...

אוי, ישעיה'לע פריינד, ווי שרעקליך דאס איז — הייסט דאס געלעבט, אפילו ווען מ'לאזט אייך א ווילע אפכאפען דעם אטעם? — ווי לאנג גאך וועלען מיר זיין דאס כפרה-היהנדעלי!? —

עס ווילט זיך וויינען, שרייען, אבער מ'טאר נישט, מען מוז נאך שווייגען, אזוי הייסט אונז אונזער גרויסער דיכטער, אזוי זאגט ער אונז:

צו וואס, בן-אדם, זאלסטו וויינען, צו וואס פארדעקען.

דיין פנים מיט דער האנד? — קריך מיט די ציינער און געה אויס...

א שרעקליכער גורל!

פון צער און וועהטאג צעבראכען —
אייער אומגליקליכער רואינירטער פריינד.

(ענדע פון זייט 3)

דינער געמאכט.

און דער צווייטער פריץ איז א גרויסער אכזר געווען און דעם פריץ מיט די קנעכט פערטריבען אין א ווייט וויסט לאנד.

און פונדערווייטענס, אין גלות, האבען די געוועזענע קנעכט נאך זייער היימאט געבענקט — און די בענקשאפט און ליבע האט זיי דערהויבען און געלייטערט — און זיי האבען זייער גאנצע בענקשאפט אין פערחלומטע לידער אויסגעזונגען.

און מאנכע פון זיי — די שטארקערע און דרייסטערע — האבען אלע מאל געגען זייער נייעם בעל-הבית, דעם אכזר, זיך געפונסעט — און איהם גרויס שארען פערשאפט.

גאר דער געוועזענער פריץ — האט זיך צו זיין נייער ראל פון א געפאנגענעם באלד צוגעוואוינט — און זיין נייעם איבער-האר דאנק-לידער געזונגען און איהם געטריי געדיענט — אבי ער זאל איהם לאזען זיין אויפזעהער איבער זיינע געוועזענע קנעכט.

אזוי האט ווידער לאנגע יאהרען געדויערט — ביז ס'איז געשעהן א נס — און דער פריץ דער אכזר איז געפאלען אין מלחמה און די געוועזענע קנעכט — האבען אלס פרייע מענשען צו זייער היימאט צוריקגעקעהרט — און דער פריץ מיט זיי.

און דער פריץ — נישט קענענדיג מעהר הערשען איבער זיינע געוועזענע קנעכט, וועלכע זענען דערוויל פרייע מענשען געווארען, האט ער גענומען אנרייצען זיינע הינט אין די יודען.

און הינט — ווי הינט — זיי פאלגען שטענדיג דעם בעל-הבית — און זיי האבען דעם יוד צוביסען ביז בלוט.

אבער אויך טייל פון די געוועזענע קנעכט האבען דעם פריץ געפאלגט — און צוזאמען מיט די הינט זיך געווארפען אויפן יוד. און דערפון האט דער פריץ די גרעסטע הנאה:

ווייל א כשוף מאכערין האט איהם געזאגט, אז ווי נאר זיינע קנעכט וועלן נעמען בייסען דעם יוד — וועלען זיי צוריק זייער פריי מענשליך פנים פארלירען און ווידער זיך פערוואנדלען אין קנעכט.

און דערויף האפט ער, דער פריץ.

ישראל.

ראַדאָמער יודען פון אַ מאָהל

טיפּען, געשטאַלטען און בילדער.

פון מאיר הערץ

ווי אַזוי דער ראַדאָמער יודישער רעוואָלוציאָנער יעקב הערש

איז געוואָרען אַ שפּיאָן פון דער רוסישער „אכראַנע״.

93.

אנ׳אַקטיווען אַנטייל אין דער רוסישער רעוואָלוציע האָט גענומען איינער אַ ראַדאָמער יונגערמאַן יעקב הערש. ער איז געווען אַ געטרייער חבר און אויסגעפיהרט ווי געהעריג אַלע בעפעהלען פון דער פּאַרטיי. יעקב הערש איז געווען אַ סימפּאַטישער בחור. אַ ברונעט און ער האָט געהאַט ערפאָלג נישט נאָר ביי די חבר׳טעס, נאָר אפילו ביי שענע בעלי־בתיש׳ע מיידלעך. ער איז געווען אַנ׳אַרבייטער (ראַכט זיך אַ קאָמאַשטנמאַכער) און פונדעסטוועגען געהאַט אַ צוטריט אין מיוחס׳דיקע שטובען, וואו מ׳האָט דעמאָלט געקוקט אויף אַ בעל־מלאכה מיט ביטול. דאָס איז געווען דערפאַר, וואָס יעקב הערש איז געווען שעהן און שלאַנק און ער איז ביז גאָר געפעלען געוואָרען די גבירישע טעכטער וועלכע זענען גרייט געווען צו פערליבען זיך אין איהם. יעקב הערש איז געווען אַ בעוואוסטזיניגער חבר און ער האָט זיך נישט געלאָזט פאַנגען אין דער נעץ פון ליבע. פערקעהרט, עס האָט אַגיטירט זיינע סימפּאַטיעס צו צושטעהן צו דער רעוואָלוציע, צו קעמפען פאַר פרייהייט און אַראָבוואַרפען דעם צאַרישען טיראַן פון טראָהן. ער האָט דווקא געוואָלט אין זיי אַריינברענגען דעם סאָציאַלען בעוואוסטזיין, וואָס ס׳האָט זיך איהם אין אַ גרויסע מאָס איינגעגעבען.

נישט איין בעלעבאַטישע טאָכטער איז דורך איהם אַריינגעצויגען געוואָרען אין דער פּאַרטיי. טייל זענען איהם נאָכגעגאַנגען בלינד. זיי זענען געווען אַזוי פערליבט אין איהם, אַז זיי האָבען באַלד ביים ערשטען וואָרט זיינס, אויסגעדריקט זייער גרייטקייט אַריינצוטרעטען אין דער פּאַרטיי, נישט וויסענדיק גאָך וואָנאָר דעם בעדייט, וואָס מען מיינט אונטער בכלל אַ פּאַרטיי און נישט האָבענדיג דעם מינדעסטען אָהנונג פון פּראָגראַמאַטישען אלף־בית. ס׳האָט זיי געלאָקט די קאָנספּיראַציע, די געהיימע און סוד־תפלה צוזאַמענקונפטען פון די חברים און חבר׳טעס. ס׳האָט פאַר זיי אויסגעזעהן אַ שפּיעל אין בעהאַלטעלעך, אַ מין ראָמאַנטישע אַוואַנטורע: מ׳געהט אַוועק פון דער היים שטילערהייט, טאַטע־מאַמע ווייסען נישט וואו. מכלומר׳שט גיעט מען אָן אַ תירוץ, אַז מ׳געהט שפּאַצירען, אָדער אַביסעל צו־גאַסט צו קאָלעזשאַנקעס און דערווייל ווערט מען פערפאַלען. אויף גאַנצע שעה׳ען אין פערבאָרגענע שטובען מיט חברים, וואו מען פיהלט זיך פריי און נאָהנט און מיט אַלע איז מען אויף „דו״. ס׳איז עפּעס אַנ׳אַנדער לעבען, אַ נייעס, אַ אינטערעסאַנטס, נישט אין דער היים וואו אַלץ איז איינפאָניג, וואו מען איז פערשלאָפען, וואו מען לאַנגווייליגט זיך און זעלטען־ווען מ׳האָט די געלעגענהייט מיט אַ יונגעל אַ וואָרט אויסצורעדען. מיט איין וואָרט, יעקב הערש׳ס נייע געזעלשאַפט האָט זיי אימפּאָנירט און מיטגעריסען. די בעלעבאַטישע מיידלעך האָבען אַ דאַנק איהם געשלאָסען בעקאַנטשאַפט מיט פערשידענע יונגעלייט. ס׳האָבען זיך פערוועבט ראָמאַנען ליבעס און יעקב הערש איז געשטאַנען אין סאַמע צענטער. געווען אויך אַזעלכע מיידלעך, וואָס זענען געקומען צו דער פּאַרטיי טאַקע דורך דער ברענענדיגער ליבע צו יעקב הערש׳ן, אָבער ווי נאָר ער האָט זיי אַריינגעפיהרט, זענען זיי געוואָרען פייערדיגע סאָציאַליסטקעס און געדינט די רעוואָלוציע איבערגעגעבען און געטריי מיט׳ן גאַנצען לעבען.

יעקב הירש איז געווען אַזוי לאַנג אַ רעוואָלוציאָנער, ווי לאַנג ער איז געווען אויף דער פריי, אַזוי לאַנג ווי זיינע ביינער זענען געווען גאַנץ און ער האָט נישט געפיהלט דעם טעם פון די פינסטערע קעלערס פון דער רוסישער „אכראַנע״, וואו מ׳האָט אָנגעטוהן די סאָציאַליסטען געברענטע צרות, וואו מען האָט זיי אויפגעהאַנגען מיט׳ן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס קאָפּויער, געגאָסען וואַסער אין מויל און אין די נאָזלעכער און מיט צוואַנגען אַראָבגעריסען די נעגעל פון די פיס, — ביז דעמאָלט איז יעקב הערש געווען אַ חבר אין דער פּאַרטיי. ווען מ׳האָט איהם אָבער אַרעסטירט נאָך דעם נישט איינגעגעבענעם „פּעדקאַפּ״ צום קרימינאַל און מ׳האָט איהם געגעבען צו פערזוכען די ערשטע פּאַרציע פון די פיין־עגזעקוציעס אין דער צאַרישער „אכראַנע״, האָט זיך באַלד איבערגעבראָכען זיין רעוואָלוציאָנערישע העלדישקייט. ער איז נישט בייגעשטאַנען דעם נסיון און איז געוואָרען אַ פּראָוואָקאַטאָר.

יעקב הערש האָט אָנגעהויבען שיטען. דער ערשטער פּאַטש, וואָס ער האָט געקריגען פונ׳ם צאַר׳ס תליינים אין דער „אכראַנע״, האָט איהם אַרויסגעקלאַפּט מיט איינמאָהל די גאַנצע רעוואָלוציע פון קאָפּ און ס׳איז דאָרט אויף איהר אָרט אַריין אַ געפּעל, אַ טשאַד, אַ קאָשמאַר. ער האָט געציטערט איבער זיין לעבען און באַריי הפקר געמאַכט אַ כך אַנדערע יונגע לעבענס, כדי זיך צו ראַטעווען און אויסקויפען זיין גוף פון די הענקערס. ער האָט אויסגעגעבען זיינע נאָהנטסטע, זיינע בעסטע חברים און חבר׳טעס און אין שטאָדט איז אַ נייע מגפה פון אַ נייע כוואַליע אַרעסטען אויסגעבראָכען. אַ טייל פון די בעלעבאַטישע מיידלעך, מיט וועלכע ער האָט ליבעס געפיהרט, זענען קוים מיט׳ן לעבען אַנטלאָפען. זיי זענען אַוועק פון ראַדאָם און זיך אויסבעהאַלטען אין פרעמדע שטעדט.

די רוסישע „אכראַנע״ האָט געהאַט פון איהם אַ היבשען פּריון. זי האָט איהם דעריבער פאָרגעשלאָגען, ער זאָל ווערען אַ שפּיצעל און אָפען בפרהסיא געהן אין גאַס און אַרעסטירען, וועמען ער וועט נאָר וועלען. זי האָט איהם אָנגעבאָטען אַ פעסטען פּריין און צוגעזאָגט איהם אַ רעוואָלווער אין קעשענע אַריין. יעקב הערש איז בעשטאַנען און ער איז אַרויס פלוצלינג אין גאַס אַריין אַלס אָפיציעלער אכראַנע־אַגענט אָהן בושה און אָהן שום מורא. ער האָט געטראָגען אַ היטעל מיט אַ גלאַנציגען דאַשעק און מיט אַ בלאָהען ראַנד אַרום און ווי נאָר ער האָט זיך בעוויזען אין גאַס, האָבען זיך מענשען בעהאַלטען פאַר איהם. ער איז געוואָרען די שרעק פון שטאָדט און מ׳האָט איהם אויסגעמיטען ווי די פּעסט. יעקב הערש איז געגאַנגען פראַנק און פריי און געקוקט יעדען אין די אויגען אַריין, זוכענדיג קרבנות.

אַלע יודישע שטובען זענען פאַר איהם פערמאַכט געוואָרען. מ׳האָט געווייכט זיינע טריט און ער איז געוואָרען דער סימבאָל פון אַלדאָס בייז. דאָס איינציגע אָרט וואָס איז איהם געבליבען וואו אַריינצושטעלען אַ פוס, איז געווען אויף פּוזדזשאַלנאַ גאַס אין אַ געוועלב פון לעקעכלעך. דאָרט זענען געווען עטליכע מיידלעך, פון וועלכע איינע איז געווען פערליבט אין איהם. יענעם מיידעל איז דווקא געפעלען דאָס טאַמעטענע היטעל מיט די בלאָהע לאַמפּאַסען און מיט׳ן גלאַנצענדיגען דאַשעק. ער פלעגט דאָרט כסדר אַריינקומען און אָבזיצען גאַנצע טעג. ווען ער פלעגט דאָרט אַריינגעהן, איז אין יענעם געסעל געוואָרען אַנ׳אַנגעלויף: מאַסען מענשען האָבען זיך געשטופּט צו דער שויבען־טהיר, צו כאַפּען אַ קוק אויפ׳ן יודישען שפּיצעל. דאָס צוזאַמענלויף איז מעהרסטענטייל בעשטאַנען פון אַלטע ווייבער מיט קליינע קינדער. זיי האָבען פאַר איהם גיט קיין מורא געהאַט. יעקב הערש פלעגט אַרויסקוקען דורך די שויבען און שמייכלען. ער האָט געהאַט אַ מילד, גוט פּנים און מענשען האָבען זיך טאַקע שטאַרק געוואונדערט ווי ס׳קומט צו איהם ער זאָל ווערען אַ שפּיאָן און אָהן רחמנות לאָזען אַרעסטירען איינענע חברים און זיי אַריינשלעפּען אין די תפיסות.

אָבער יעקב הערש האָט געלאַכט און די אַלטע ווייבער מיט די קינדער האָבען געפליכט און געשאָלטען און פויסטען אויסגעשטעלט. אַלץ האָט געקריצט מיט די ציינער און געלויערט אויף נקמה. די טעכטער פון לעקעך־בעקער האָבען ספּעציעל אויפגעהאַנגען פויערהענגלעך אויף די שויבען צו פערשטעלען פאַר׳ן דרויסען, אַז מ׳זאָל גאָרניט זעהען, וואָס טהוט זיך אינוועניג.

איינמאָהל, ווען יעקב הערש איז אַרויסגעגאַנגען פון דאָרט, האָבען ווייבער און קליינע קינדער איהם געמאַכט אַזאַ באַלייטונג און אויפגעשפּילט אַזאַ קאַצענמוזיק מיט שטיינער און בלאָטע, מיט געשרייען און קללות, אַז ער האָט אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און אויסגעשאָסען אין דער לופט. ס׳איז געוואָרען אַ טומעל, אַ מהומה, אַז אויפ׳ן גאַנצען וואָהעל האָט מען געמוזט פערמאַכען די געוועלבער און די קרעמער ביי די טישלעך האָבען אָנגעהויבען פערפּאַקען די סחורה.

יעקב הערש האָט זיך געשעמט און עטליכע טעג זיך ניט בעוויזען אויפ׳ן וואָהעל. ער איז דאַן אַוועק אויף אַנ׳אַנדער אָרט וואָס איז איהם געבליבען אין דער גאַנצער שטאָדט, וואו ער האָט פריהער געהאַט אַזוי פיעל בעקאַנטע שכנים. ער איז נעגאַנגען צו דער צווייטער געליבטער, אַ חסידישע טאָכטער, וואָס האָט איהם געקעכעלט און איהם אַריינגענומען צו זיך אין שטוב, ביז אַרויסלאָזענדיג איהם פון שטוב אויס מורא, ס׳זאָל איהם קיין בייז ניט געשעהן. ביז איינמאָהל, האָט דער חסידישער טאַטע ניט געקענט מעהר צוקוקען און איז אַרויס מיט געוואַלד:

—אַרויס פון מיין שטוב, דו מסור, נעם דיר די שיקסע, די חצופה מיינע און נעהמט, צוברעכט ביידע הענד און פיס. נישטאַ ביי מיר אין שטוב קיין אָרט פאַר שפּיאָנען, פאַר שפּיצלעס. כ׳וועל זיך בעסער לאָזען דערשיסען, איידער צוזעהן אַזאַ הפקרות אין מיין הויז —

יעקב הערש האָט געמוזט אַוועק פון דאָרט און איז צוריק צום לעקעך־בעקערס טעכטער. די חסידישע טאָכטער האָט געוויינט, וואָס זי פערלירט איהם און ער געהט אַוועק צו אַ צווייטע.

אויף יעקב הערשעלען האָט געבּרויזט דער צאָרן פון דער גאַנצער שטאָדט. ניט איין נאַכט האָט ער געהערט הינטער זיין טהיר וויינען אומגליקליכע מאַמעס, וואָס האָבען זיך געבעטען ביי איהם מיט טרעהרען:

—יעקב הערשעלע, יעקב הערשעלעטשקע, וואָס האָסטו געוואָלט פון אונזערע זיהן, פון אונזערע טעכטער. דערבאַרעם דיך און ראַטעווע זיי אַרויס פון די ביטערע געפענגענישען. —

דאָס דאָזיגע געוויין האָט איהם גענומען פערפאָלגען סיי בייטאָג, סיי ביינאַכט. ס׳איז איהם געוואָרען ביטער אויפ׳ן האַרץ. פון איין זייט געוויסען־ביסען און פון דער צווייטער זייט, איז איהם בעפאַלען אַנ׳אימה, אַז אָט, אָט שיסט מען איהם, מען שטעכט איהם און מ׳לעגט איהם אַוועק אַ טויטען ווי די אַנדערע פּראָוואָקאַטאָרען. און ווירקליך האָט מען זיך געגרייט איהם אָבצורוימען. יעקב הערש האָט עס דערפיהלט. ער האָט זיך געוואָלט אַרויסדרעהען פון דער „אכראַנע״, ער האָט שוין שוואַכער געאַרבייט, אָבער די „אכראַנע״ האָט געפאָדערט: קאָפּ גיב אַהער, וואָס איז מיט דיר, הערשעק, געוואָרען? ווערסט נישט געבען קיין פרעמדע קעפּ, וועט מען נעמען דיינעם — יעקב הערש האָט זיך ווידער גענומען צו דער אַרבייט, אָבער איידער ער איז אַוועק מיט דער זשאַנדאַרמעריע און געהיים־אַגענטען אויף רעוויזיעס, האָט ער געוויסען געטוהן, דורך אַנאָנימע בריוועלעך, זיינע בעקאַנטע מיידלעך און חברים, זיי זאָלען זיך ריכטען און אויפרוימען אַלע פערדעכטיגע זאַכען. שפּעטער איז ער אַליין געקומען אויף די רעוויזיעס, אָדער געשיקט אַנדערע און מ׳האָט גאָרנישט געפונען.

מ׳האָט געוויסט, אַז דאָס אונטערשריקען די אַנאָנימע בריוועלעך שטאַמט פון איהם. און, זעהענדיג אין דעם אַ צייכען, אַז ער וויל זיך אויסקויפען פון זיינע זינד, האָט מען אָבגערופען אין דער פּאַרטיי דעם טויט־אורטייל אויף איהם.

די „אכראַנע״ האָט איהם אָבער נישט אָבגעלאָזט, נאָר געפאָדערט פון איהם קרבנות. פון זיין פּאַטאַלען פּלאָנטער האָט איהם אַרויסגעטרעטען אַ קראַנקהייט; אַ שווערע לונגען־קראַנקהייט האָט איהם גענומען מאַטערען און די „אכראַנע״ האָט איהם בעפרייט פון זיין שפּיאָנאַזש־אַרבייט, ער זאָל זיך קענען קורירען. —

יעקב הערש האָט זיך שוין מעהר נישט אויסקורירט. ער האָט זיך אָבגעפּייניגט עטליכע יאָהר און געשטאָרבען אין אַ שטעטעל הינטער ראַדאָם. מ׳האָט איהם אַרומגעפיהרט אַ טויטען אין עטליכע שטעטלעך און קיין איין שטעטעל האָט איהם נישט געוואָלט לאָזען בעגראָבען אויף זיין בית־עולם. מ׳האָט דערצעהלט, אַז מ׳האָט זיך מיט זיין טויטען קערפּער אַרומגעפיהרט, איבער די שטעטלעך קאָזשעניץ, זוואָלין, ביאַלאָבזשעג, דרילטש און קיין שום בית־הקברות האָט איהם נישט געוואָלט צונעמען. נאָך לאַנגע וואַנדערונגען און גלגולים האָט מען ענדליך פאַר איהם אויסגעפונען אַ מקום־מנוחה — גענוי וואו, איז אונז נישט בעוויסט.

פראפעסאר ד"ר טאדעאוש זאדערעצקי אין ראדאם.

דער רעפעראט „ווען מענשען וואלטען געקענט תלמוד" קומט צושטאנד דורך דער איניציאטיוו פון „ראדאמער = קעלצער לעבען".

די צווייטע זאך וועט ראדאם אויסנעמען דעם זעהר חשוב'ען גאסט פראפ. ד"ר ט. זאדערעצקי.

זאדערעצקי איז א קריסט. ער געהערט אבער צו יענע חסידי אומות-העולם וואס קעמפען פאר'ן אמת און דעמאסקירען דעם שקר, וואס ווערט געווארפען פון עמי-הארצים אויפ'ן יודישען פאלק און אויפ'ן תלמוד.

זאדערעצקי איז א גרויסער קריסטליכער געלעהרטער, וואס בעזיצט גלייכצייטיג טיפע און גרינדליכע קענטנישען אין אלע אבצווייגען פון דער תלמוד-ליטעראטור, ווי הלכה, אגדה, מדרש און אלע עטישע און פילאזאפישע ווערק וואס דער יודישער גייסט האט געשאפען. ער האט דאס אלץ געלערענט, ניט פון איבערזעצונגען אין אנדערע שפראכען, נאר אין אריגינאל. ער האט די אלע יודישע וויסענשאפטען געשעפט פון מקור, פון ערשטען קוואל. ער איז יאהרען - לאנג געזעסען ווי א גרויסער מתמיד אין א ישיבה און געלערענט גמרא. ער האט אלוייטיג שטודירט דעם תלמוד מיט אלע היסטארישע און וויסענשאפטליכע בעלויכטונגען.

זאדערעצקי איז א עכטער, איידעלער קריסט און דערביי א גרויסער תלמוד-חכם אויף אלע געביטען פון יודישען וויסען. געגען אזא אויטאריטעט, געגען אזא גייסטיגען ריעז קענען ניט בייסטעהן אלע די, וועלכע שימפען דעם תלמוד און די יודישע עטיק, ניט קענענדיג זיי און ניט זייענדיג אימשטאנד אבצוזאגען כאטש איין בלאט גמרא. זאדארעצקי ענטהאפענט זיי און צושמעטערט זייערע „בעווייזען" און ארגומענטען וואס זענען געבויט אויף פעלשונגען און עמי-הארצות.

מיט 60 יאהר צוריק, אין עסטרייך האט דעם תלמוד דורך געפעלשטע און אויסגעטראכטע ציטאטען, בעווארפען מיט רכילות דער קאטוילישער גייסטליכער ד"ר ראהלינג — און אין פערטיידיגונג פון תלמוד אין דאן מוטיג ארויסגעטרעטען דער קריסטליכער געלעהרטער פראפ. פראנץ דעליטש. אויך פוילען האט היינט איהר ראהלונג -- דעם קסיאנדז טשעטשאק; די ערהאבענע ראל פון פראנץ דעליטש, דעם קעמפער פאר'ן אמת און וויסענשאפט-מאן, ערפילט מיט פיעל איבערגעבענהייט, און מוט דער חשוב'ער גאסט פראפ. ד"ר זאדארעצקי.

פראפ. זאדארעצקי האט לעצטענס ארויסגעגעבען א הצכם-אינטערעסאנט ווערק אין פוילישען א. נ. „דער תלמוד אין פייער פון עפאכעס" (Talmud w ogniu wieków) וואס איז פול מיט בקיאות, גראדליניקייט, חכמת-ישראל און אין ליכט פון קלאהרער אמת, בעלויכט ער דעם מהות, און די לעהרע פון תלמוד.

נישט בלויז אין שריפט, נאר אויך אין יוארט טרעט ארויס פראפ. זאדארעצקי אין שוץ פון תלמוד. פון א גאנצע רייהע שטעדט בעקומט ער איינלאדונגען צו האלטען רעפעראטען. ווען מיר האבען זיך דערוויסט, אז ער איז שוין ארויסגעטרעטען אין ווילנא, ווארשא, טשענסטאכאוו, קעלץ, האבען מיר זיך שריפטליך געווענדעט צו פראפ. זאדארעצקי, אז ער זאל אויך אונזער שטאדט בעעהרען מיט אזא רעפעראט.

ווען אונזער רעדאקציע האט ערהאלטען א תשובה פון פראפ. זאדארעצקי, אז ער נעמט אן אונזער בקשה, זענען צופעליג געקומען צו אונז פארשטעהער פון שניידער-צעך יויטאלדרא 10 אינפארמירען זיך דעם אדרעס פון פראפ. זאדרעצקי, יועמען זיי ווילען פערבעטען אויף א רעפעראט. מיר האבען זיי מיטגעטיילט וועגען אונזער בריפליכער קארעספאנדענץ מיט'ן פראפעסער און דאן האבען זיי גערן אויסגעדריקט זייער ווינש איינצואורדנען דעם רעפעראט, מאטיווירענדיג, אז צווישען דעם ציקל פארלעזונגען און קילטורעלע אימפרעזעס וואס זיי גרייטען צו, האבען זיי אויך אנגעצייכענט דעם רעפעראט פון פראפ. זאדארעצקי. דערביי האבען זיי ערקלערט, אז חוץ צו אונז, האבען זיי אויך געשריבען בריעף צו אלע יודישע רעדאקציעס אין ווארשא, מ'זאל זיי אנווייזען דעם אדרעס.

אויף זייער שטארקען פערלאנג האבען מיר זיי די אימפרעזע אבגעטרעטען און זיי טאקע, ד"ה, דער שניידער צעך, ארדענט איין דעם רעפעראט אין פאלק'ס-הויז אויף שוויענשא גאס.

דער טיטול פון רעפעראט איז: „ווען מענשען וואלטען געקענט תלמוד", די טעמע, ווי מען זעהט, איז זעהר אינטערעסאנט און אויך די חשיבות פון דער נאבעלער פערזענליכקייט פון פראפ. ד"ר זאדארעצקי, פאדרינגט, אז זיין רעפעראט זאל מאסענווייז בעזוכט ווערען.

היינט א סענסאציאנעלער פראצעס ארום א גניבה פון א פערטעל מיליאן פראנק.

צווי פוילישע עמיגראנטען און א פראנצויזישער מארקיז.

אין 1934 זענען קיין פריינקרייך אנגעקומען די פוילישע עמיגראנטען אנטאני און זיין פרוי אננא גרעזגאלא.

זיי האבען געזוכט ארבייט און אט איז זיי געלונגען צו ארייננעקומען זיך אין דעם גוט, פון פראנצויזישען מארקיז ווינצענטי וואזשעלאס, שאטא לוינעיל. אנטאני איז געווארען שאפער און זיין פרוי אננא א פאקאיובקע. דאס פאר-פאלק האט געארבייט און שעהן פערדיענט. אין א געוויסען אקטאבער - טאג פון 1935 זענען אנטאני און אננא גרעזגאללא געקומען צו דעם מארקיז און איהם ערקלערט, אז זיי דאנקען פאר זייערע פאסטענס, ווייל זיי האבען געפונען אויף דער לאטעריע 5000 פראנק און דעריבער פאהרען זיי צוריק און זייער פאטערלאנד פוילען.

דער מארקיז וואזשעלאס, נישט האבענדיג קיין שום פערדאכט, האט זיי פון זייערע שטעלעס - בעפרייט און גוט בעלוינט.

נאך זייער אבפאהרען האט דער מארקיז געוואלט א קיק טוהן און זיין פייערקאסע און עפעס ארויסנעהמען. יוען ער האט אויפגעעפענט די קאסע איז איהם געווארען שווארץ איז די אויגען... פון אלע בריליאנטען, טייערע חפצים און אלט-נאלדען געלד איז גאר נישט געבליבען. דער מארקיז האט אפגעשאצט די גנבה אויף 250 טויז. פראנק. עס איז ביי אים קיין צווייפיל נישט געווען, אז די גנבה האט אויסגעפירט דאס פוילישע עמיגראנטען-פארל. מען האט אנגעהויבען פארשען און דא איז מען געוואהר געווארען, אז א טייל פון די בריליאנטען און טייערע חפצים האבען שוין די גנבים פערקויפט אין ליאן. די ווייטערדיגע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז די גרעזגאללאס זענען אוועק קיין פוילען, וואו פאר א קליינע סומען האבען זיי א טייל פון די גע'גנב'טע זאכן פערקויפט קיין שידלאווצע צו די צוויי יודען יהושע און אברהם צוקער.

די גנבים מיט די פאסער'ס זענען אויסגעזיכט געווארן און סאקי היינט פרייטאג וועלען זיי געשטעלט ווערען פאר דעם ראדאמער קריין-געריכט.

צום פראצעס וועט ספעציעל פון פראנקרייך קומען דער מארקיז ווינצענטי וואזשעלאס, וועמען'ס אינטערעסען וועט פערטיידיקען דער ראדאמער אדוו. מיעטשיסלאוו ביעדזשיצקי. אר.

א שפע געווינסען און די ערשטע צעהן טעג.

אין די ערשטע צעהן טעג פון דער ציאונג פון דער פערטער קלאס פון דער 38-טער מליכה - לאטעריע זענען געפאלען פיעל גרעסערע געווינסען. עס זענען געפאלען צוויי געווינסען צו 75.000 זל. אויף די נומערן: 72.737 אין פושעמיסל און אויפ'ן נומ. 84.967 אין לאדז. די אייגענטימערס פון די בעזונדערע פערטעלעך פון די לאסען זענען גזחען ארבעטער, בעלי-מלאכות, לעהרער און בעאמטע. צו 50.000 זל. האבען אין אלגעמיין געוואונען פונף נומערען, נעמליך: 103.949, 31.656, 39 291, 24 518 און 172.413.

א פערטעל פון לעצטען נומער איז געווען אין בעזיץ פון דער פרוי סטאניע סטאדאלנא פון דזיאלדאווא. פון צווישען די זעקס געווינסען צו 30.000 זל. באמערקען מיר דעם נומער 167310, פון וועלכען א פערטעל געהערט צו דער פר"ל וולאדיסלאווא טארנובנא, א הויז-דינערין אויף שענקעוויטשא נומ. 1 וו. 26, אין ווארשא.

אז די קאפריזנע געטין פון גליק פארטונא, שענקט סימפאטיע אזעלכע, וועלכע האבען צו איהר אמונה, בעווייזט דער פאלגענדער פאל:

דער ה' יוזעף פארוואל, א זוהן פון א לאנדווירט פון ריבניצער פאוויאט (אבער-שלעזיען) איז געקומען אין ווארשא זוכען ארבעט. די 10 העקטאר ערד האט נים געקענט דערנעהרען זיין צאהלרייכע פאמיליע, וועלכע בעשטייט פון זיינע עלטערן און 9 קינדער—פינף טעכטער און פיר זיהן.

קומענדיג קיין ווארשא האט דער ה' פארוואל געהאנדעלט גאנץ דרייסט: פון זיינע באגרענעצטע געלט, אזוי באגרעניצט, אז ער האט געמוזט פארקויפען פון זיין לעצטען אנצוג, האט ער זיך געקויפט א גאנצען לאס צו דער 1-טער קלאס פון דער לויפענדער לאטעריע. מיט פיל מאטערניש האט ער דערצויגען צו דער פערטער קלאס און אט איז אין 9-טען טאג פון דער ציאונג געפאלען אויף זיין לאס גומ. 63.475 א געווינס 10.000 זל.

וואס עס באדייט פאר איהם אזא סומע וועלען פארשטיין די, וועלכע האבען, פונקט ווי ער, ניט קיין שטענדיקע ארבעט און מוזען לעבען פון ביטערע לינע פארדינסטען.

דער ה' פארוואל האט ברעה ארויסצאלען זיין משפחה און איבערנעמען די ווירטשאפט אויף אייגענער האנט.

דעם 31 טען ה. מ. וועט פארקומען די ציאונג פון הויפט-געווינס אין דער הויך פון מיליאן זל. די ציאונג וועט טראנסמיסירט ווערען דורכ'ן ראדיא.

חוצדעם איז נאך אין ראד פארבליבען א געווינס פון 100.000 זל. 75.000 זל. פופציק טויזענט זל. און פיל אנדערע.

א פראצעס מיט 150 עדות.

פאריגען דאנערשטאג איז אין היגען קרייז-געריכט פארגעקומען א גרויסער דעפראודאנטען פראצעס פון דעם סעקרעטאר עדווארד ציבולסקי און די בעאמטע טערעסא וויעסלאווא גאלעמביאווסקא פון ראדאמער ראויעמטשי-אמט.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען ביז 150 עדות צווישען וועלכע עס האבען זיך געשטעלט דער איצטיגער פאלקשיפער וואיעוואדא, געוועזענער ראדאמער סטאראסטא טראמפקורס, געוועזענער וו. סטאראסטא אין ראדאם ד"ר שיצער, נעוו. פרעזעס פון ראויעמטשי אמט אין ראדאם יעזשי פאלופיעץ, אינספעקטארען פון קעלצער און ווארשאווער וואיעוואדשאפטען, אדוו. ביעדזשיצקי און ד"ר ציעמינגא פון ראדאם, ווי אויך איז פון תפיסה געבראכט געווארען דער געוועזענער סעקרעטאר פון ראדאמער סיימיק פאשקאווסקי, וועלכער איז פעראורטיילט געווארן פאר דעפראודאציעס אין קאזשעניצער-קאזשאקסקי-פראצעס.

עדווארד ציבולסקי און זיין העלפערין טערעסא וויעסלאווא גאלעמביאווסקא זענען בעשולדיגט געווען, אז אין דער צייט פון יאהר 1934 ביז 1936 האבען זיי דעפראודירט 1500 גילדען. צוליב דעם וואס ביידע האבען זיך מודה געווען האט מען פון די 150 עדות גערופענע צום פראצעס בלויז פערהערט ביז 15 עדות.

דאס געריכט האט פעראורטיילט, עדווארד ציבולסקי אויף 2 יאהר תפיסה און אויף פערלירען די בירגערליכע רעכט אויף 5 יאהר, און טערעסא וויעסלאווא גאלעמביאווסקא אויף 10 יאהר תפיסה און אויף פערלירען די בירגליכע רעכט אויף 3 יאהר.

די תפיסה - שטראף האט איהר דאס געריכט אפגעלייגט אויף 3 יאהר.

גאלעמביאווסקא, אויסהערענדיג דעם אורטייל, איז בעפאלען חלשות אויף די בעשולדיגונגס-באנק. עס לויפען צו צו איהר די מוטער און איר מאן, א באהן-בעאמטער, זשעלינסקי, און נעמען זי ראטעווען.

ציבולסקי בלייבט אויף דער פריי, אבער ער מוז זיך מעלדען אין דער פאליציי איין מאהל אין דער וואך. אר.

ווי אזוי א ראדאמער יוד איז פלוצלינג „בעגליקט" געווארען מיט דער אסטראווצער עלעקטראווניע.

דער ראדאמער יוד משה פרידמאן האט בעקומען צוגעשיקט פון דער אסטראווצער „אובעזפיעטשאלניע" א נאקאז, אז ער זאל בעצאהלען 316 זל. מיט 55 גראשען פאר די פערזיכערטע ארבייטער, וועלכע ער בעשעפטיגט אין „זיין" עלעקטראווניע אין אסטראווצע. פרידמאן איז געבליבען ערשטוינט, האט זיך אויסגעריבען די אויגען, לייענט אהין לייענט אהער, אבער עס שטעהט פארט אזוי געשריבען שווארץ אויף ווייס, אז ער איז דער בפירושער אייגענטימער פון דער אסטראווצער עלעקטראווניע. טראכט ער א ווייל'ע, אפשר איז איהם געפאלען ירושה אן עלעקטראווניע און ער האט גארנישט געוויסט, אפשר האט איהם א קרוב, א גואל, א פריינד געשענקט אומגעריכט אזא מתנה, אבער ער קען זיך גארנישט דערמאנען. ניין ס'קאן נישט געמאלט זיין. ער האט נישט קיינעם אין אסטראווצע. אלא וואס דען? — ער ווייסט טאקע אליין נישט.

ווער איז דער ה' משה פרידמאן?

משה פרידמאן איז א יוד, וואס רויכערט (וועדזשעט) הערינג. זיין ווענדזלעריי האט ער אויף שוואַרליקאווסקא 20, וואו ער וואהנט אין צוויי קליינע שטיבלעך מיט א קיך, צוזאמען מיט'ן שווער, לויט זיין בעוואהנונג און זיין „רייך" לעבען, קען מען באלד זעהן, אז ער איז עס דער „בעזיצער" פון דער אסטראווצער עלעקטראווניע.

אט מיט דעם דאזיגען יודישען הערינג-ווענדזלער פיהרט די אסטראווצער אובעזפיעטשאלניע א גאנצע קארעספאנדענץ, אז ער זאל אריינטראגען דעם פערזיכערונג'ס-אבצאהל פון די ארבייטער אין די ארטיגער עלעקטראווניע, אין א סומע 316 זל. א סכום, וואס בעטרעפט נישט די פאר שאק הערינג זיינע מיט'ן גאנצען כלי-בית צוזאמען.

ווען פרידמאן איז אוועק אין דער ראדאמער „אובעזפיעטשאלניע" מיט א טענה: היתכן, ווי קומט א ווענדזארניע צו א עלעקטראווניע? האט מען איהם געענטפערט ער זאל פאהרען קיין אסטראווצע און דארט פרעגען די זעלבע קשיא. בלייבט פרידמאן ווידער אין פערצווייפלונג און זאגט אויס דעם סוד, אז ער האט נישט אויף די הוצאות, אבער די היגע „אובעזפיעטשאלניע" ענטפערט ווייטער, אז דערצו האט זי שוין קיין עצה נישט און ווינדערט זיך בעת מעשה וואס א עלעקטראווניע-אייגענטימער פערמאגט אפילו נישט אויף די הוצאות.

אין „אוושאנד סקארבאווי" האט מען איהם געראטען ער זאל אנשרייבען א בריעף צו דער אסטראווצער אובעזפיעטשאלניע און אויפקלערען, אז דא איז געשעהן א טעות. פאלגט פרידמאן די עצה און שרייבט אן א בריעף, אז זינט ער לעבט איז ער נאך נישט געווען אין אסטראווצע, און ער ווייסט צומאהל נישט, ווי אזוי עס זעהט אויס די דארטיגע עלעקטראווניע. ער קען בלויז די ראדאמער עלעקטראווניע, פון וועלכער ער איז א קאנסומענט אויף פראנד פאר דריי קליינע לעמפלעך, ער הייסט טאקע משה פרידמאן, אבער ער רויכערט הערינג; אז פון זיין ווענדזארניע-אויבען זאלען זיך אויס די עלעקטרישע לאמפען אנצינדען אין אסטראווצע — דאס איז פאר איהם א רעטעניש און ער האט נאך נישט געהערט, אז די טעכניק זאל דערגרייכען צו אזא הויכע שטופע.

מיינט דאך פרידמאן. אז שוין — הויבט זיך נישט אן. די היינטיגע וואך בעקומט ער ווידער פון דער אסטראווצער אובעזפיעטשאלניע א בריעף, שוין אדרעסירט מיט'ן נומער פון דער וואהנונג אויך, אז נאכ'ן ענטפער זיינעם ווערט ער ווייטער אויפגעפאדערט צו בעצאהלען און דאס מאהל שוין אויך פאר'ן מאנאט מערץ. דא איז שוין פרידמאן אינגאנצען צעטומעלט און ער ציטערט יעצט, אז ס'זאל נישט קומען א עגזעקוטאר און פערנעמען דאס טישעל מיט דער שאנק און די פאר שטיהלען פאר דער אסטראווצער עלעקטראווניע.

ס'איז באמת טשעקאווע, ווי אזוי ס'וועט זיך אויספלאנטערן דאס רעטעניש, ווי אזוי ס'איז געשעהן, אז פאר דער אסטראווצער עלעקטראווניע זאל מען מאהנען ביי א ראדאמער ווענדזארניע.

בתנאי ס'זאל אויסגעפיהרט ווערען דער ניקור.

די גמינע האט ערהאלטען פון דער סטאראסטווא אן אויפקלערונג, אז די פארשריפטען, לויט וועלכע ס'איז געווען פערוועהרט צו נעמען שחיטה-געלד לויט די פריהער מעשטימטע נארמען, ווערען אבגעשאפט. מ'וועט קענען העכערן דעם שחיטה-אבצאהל בתנאי, אז מ'וועט איינפיהרען דעם ניקור.

נישט איין טאטענס א קינד איז איהם מקנא און דאך קומט דער טאטע זיך קלאגען פאר דער פאליציי.

צו דער ראדאמער פאליציי האט זיך געווענדעט דער בעקאנטער יודישער פאבריקאנט ראובן גליקשטיין מיט אן אנקלאגע געגען זיין אייגענעם זוהן נפתלי, בכן ער פאדערט פון איהם אויסקויף-געלד א סומע פון 50.000 זלאטעס. דראהענדיג אין געגענפאל צו דער'הרג'ענען איהם מיט דער מוטער.

ה' גליקשטיין פערזיכערט, אז ער גלויבט אין זיין זוהנ'ס דראהונגען און דעריבער האט ער זיך געמאלדען נאך הילף צו דער זיכערהייט'ס-מאכט.

ס'איז זיך צו ווינדערען אויפ'ן ה' נפתלי גליקשטיין, וועלכער איז אגב אן אינטעליגענטער יונגערמאן, אז ער זאל זיך לאזען אויף אזעלכע וועגען. ס'וואלט דאך פאר איהם בעסער געווען, ווען ער פערשטענדיגט זיך מיט'ן רייכן טאטען און לעבט מיט איהם בשלום. וואס וואלט איהם כ'לעבן דאן געפעהלט?

ניט איין ראדאמער טאטענס א קינד, לעזענדיג דעם נאטיץ, וועט שוויגען און גלייכצייטיג איהם מקנא זיין, טראכטענדיג: הלואי וואלט איך געהאט ראובן גליקשטיינס א זוהן. איך וואלט נישט געדראהט, נאר געלעבט וואלטען מיר ווי די טייבעלעך.

דער טאטע מיט די דריי בנים.

דער מערדער פון די פארשטאדט גליניצע פער'משפ'ט אויף 4 יאהר.

אויף דער פראסטע גאס אין גליניצער געגענד זענען געגאנגען סטאניסלאוו רויטשאק און טשעסלאוו יאשקעוויטש. אין א געוויסען מאמענט האט זיי פערטשעפעט דער דורכגעהענדער שכור סטעפאן אנוס, געגען וועמען זיי האבען זיך פערטיידיגט. באלד איז אוועק אנוס, וועלכער האט געברענגט מיט זיך א חברה חברים און קרובים. יאשקיעוויטש'ען איז אויך אנגעקומען צו הילף זיין פאמיליע און טעליכע בעקאנטע און עס איז געקומען צו א מערדעריך געשלעג, בעת וועלכען מ'האט אפערירט מיט העק, מעסערס, האמערס און אפילו באגנעטן.

בעת דעם געשלעג האט איינער פון די אנטייל-נעמער בעקומען א זעץ מיט א מעסער אין בויך אריין. דאס איז געוועזען דער ארבייטער פון דער ראדאמער היטוואַרניע בראני, יאן וואלטשאק וועלכער איז באלד אפגעפיהרט געווארן אין שפיטאל אריין, וואו ער איז דעם צווייטען טאג געשטארבען.

די שנעל-אדורכגעפיהרטע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז פערדעכטיגט אין נעמען אנטייל אין געשלעג, אין וועלכען עס איז אומגעקומען דער יונגער וואלטשאק, זענען יוזעף יאשקעוויטש, זיין ברודער טשעסלאוו יאשקעוויטש, קאזשימיעזש פשעשלא, יאן יאשקעוויטש, סטאניסלאוו רויטשאק, סטאניסלאוו יאשקעוויטש דער פאטער פון די אויבענדערמאנטע יאשקעוויטש'עס און זיין ברודער איגנאצי יאשקעוויטש.

א ל ע זענען דעם פערגאנגענעם מאנטאג געשטעלט געווארען פאר דעם ראדאמער קרייז-געריכט.

שטארק בעשולדיגט יאשקעוויטש'ען האבען די פרוי פון בעשולדיגטן מאריא וואלטשאק, זיין ברודער אין דער פארשטעהער פון פאליציי, וועמען דער ערמארדעטער האט פאר'ן טויט ערקלערט, אז דערשטאכען האט איהם יוזעף יאשקעוויטש.

עס האבען זיך געפונען עטליכע עדות, וועלכע האבען געוואלט מאכען פאר דעם מערדער קאזשימיעזש פשעשלא. אבער קיינער פון זיי האט נישט געקענט זאגען פעסט, אז ער האט געזעהען ווי פשעשלא האט געשטאכען וואלטשאקען. א רייהע עדות האבען זיך בעמיהט צו געבען אן אליבי די בעשולדיגטע יאשקעוויטש'עס.

אנהאלטענדיג אויף די טראגעדיע פון דער אלמנה, בעט דער אדוו. ליגדענמאן צו אנערקענען פאר איהר אלס מאראל-ענטשעדיגונג דעם סימבאלישן גילדן.

יוזעף יאשקעוויטש איז פעראורטיילט געווארען אויף 4 יאהר תפיסה, טשעסלאוו יאשקעוויטש אויף $2\frac{1}{2}$ יאר תפיסה, יאן יאשקעוויטש און סטאניסלאוו רויטשאק צו $1\frac{1}{2}$ יאהר תפיסה יעדער איינער; קאזשימיעזש פשעשלא, סטאניסלאוו און איגנאצי יאשקעוויטש זענען צוליב מאנגעל אין בעווייזען גענצליך בעפרייט געווארען.

פאר'ן איבערליינען דעם אורטייל האט זיך ארויסגעוויזען, אז טשעסלאוו יאשקעוויטש איז געווארען א „האז" און איז ניט דא אויפ'ן זאהל, אבער באלד איז ער געקומען אין צוזאמען מיט זיין ברודער יוזעף, ווערט ער אנגעפיהרט אין תפיסה אריין.

נאכ'ן אויסליינען דעם אורטייל האבן די פער'משפט'ע מיט זייער מוטער אויפגעהויבן א טומעל. זיי האבען אויסגערופען אויפ'ן אדרעס פון געריכט, אז ער האט ארויסגעגעבען ניט קיין גערעכטען אורטייל, און, אז די עדות וואס האבען זיי בעשולדיגט, האבען פאלש געשוואוירען.

פאר'ן ארויסרופען דעם טומעל און פאר בעליידיגען דאס געריכט, וועלען זיי האבען א בעזונדערן פראצעס. ער.

בערל לאקער אין ראדאם.

שבת דעם 29 ה. י. וועט ווײלן אין ראדאם דער בעקאנטער א"י-ארבייטער-פיהרער בערל לאקער, וועלכער וועט האלטען אין זאהל פון טעאטער „ראזמאישאשצי" 4 נ. מ. א רעפעראט א. ד. ט. „אין קאמף פאר אונזערע רעכט אויף ארץ ישראל". הן די פערזאהן פון רעדנער, ווי אויך די טעמא פון רעפעראט רופען ארויס א פארשטענדליכען אינטערעס אין די ברייטע יודישע מאסען, איבערהויפט צווישען די ציוניסטישע און ארבייטער-קרייזען.

די פערזאהן פון ה' לאקער איז דער עפענטליכקייט גוט באקאנט: געוועזענער מיטגליד פון דער ציוניסטישע עקזעקוטיוו היינט לייטער פון דעם ארגאניזאציאנעלען רעסארט, וו. פארזיצער פון ציון. אקציאנס קאמיטעט, פראמינענטער און וויכטיקער פיהרער פון דער א"י-דיקע ארבייטער-שאפט.

די אויספיהרען פון ה. בערל לאקער וועלן זיין אינטערעסאנט און וויכטיק הויפט-זעכליך צוליב דעם, בעווייל ער געפינט זיך צווישען די קרייזען, וועלכע פיהרען אן סיט די יודישע ציוניסטישע פאליטיק אין א"י און לאנדאן. דער ה' לאקער איז דער, וועלכער ווערט דירעקט אינפארמירט וועגען די אקטועלסטע פראבלעמען אין ציוניסטישען לעבען.

היפשטעכליך אין אנבליק פון די נייע קלאנגען וואס בנוגע דער צוקונפט פון א"י וועלכע ווערען פריש לאנסירט דורך דער לאנדאנער פרעסע, איז אינטערעסאנט צו הערען א פריש ווארט פון א פערזאהן וועלכע איז וועגען די זאכען גענוי אינפארמירט.

פּראָטעסט פון די ראדאמער יודען געגען חורבן-בּריסק.

צוזאמען מיט אלע יודען אין פוילען האָבּען אויך די ראדאָמער יודען פּראָטעסטירט געגען חורבן-בריסק.

אין די 2 שעה, מאָנטאָג פון 12 ביז 2, זענען אלע יודישע געשעפטען געווען געשלאָסען. די יודישע בּעלי-מלאכות האָבּען אָפּגעלעגט די אַרבּייט אויף צוויי שעה. ראדאָמער יודען האָבּען געשוויגען צוויי שעה אָין מיטן דאַוינען שוויגען און איבּעררייסען פון דער אַרבּייט און מסחר, געגעבּען אַן'אויסדרוק צום גרויסען צער מיט וואָס יעדער איד איז דורכגעדרונגען צוליב די מעשה-בּריסק.

פיעל סקעפּטיקער האָבּען נישט גע-גלויבּט אין דעם ערפאָלג פון דעם פּראָטעסט-שטרייק פיי דעם פּאַר, וואָס אַזעלכע דעמאָנסטראַציעס חזר'ן זיך שוין איבּער צו-אָפט, סיי חייל ס'איז נישט געווען גענוג צייט, כּדי די אַקציע געהעריג צו-צוגרייטען. נישט געקוקט אויף אָט די אַלע אומשטענדען, איז שוין איצט אַ פאַקט, אַז ראדאָמער יודען פון כּמעט אַלע שטאַנדען אוּן שיכטען האָבּען אויס-געהאַלטען דעם עגזאַמען פון סאָלידאַ-ריטעט צו אונזערע פּראָוואָגליקטע בּרידער.

די ראדאָמער יודען האָבּען פערשטאַ-נען, אַז אין דער היינטיגער אויסערגע-וועהנליך שווערער און ביטערער צייט, קען אונזער אָבּוועהר-קאַמף האָבּען אַנ'ערפאָלג נאָר דאַן, יוען מיר וועלען זיין אינערליך פעראייניגט און דיסציפּלינירט.

ווי מען גיעט איבּער, האָבּען זיך פונדעסטוועגען געפונען געצעהלטע ראַ-דאָמער יודען, וואָס האָבּען זיך אַרויס-געבּראָכען פון דער יודישער אחדות און זיך ניט פעראייניגט צום צוויי-שעה'דיגן פּראָטעסט.

פון די געציילטע פאַלען, איז כּדאי צו דערמאָנען: 1) דעם יודישען שניידער ה' י. פּוטערמאַן פון דלוגאַ 52. וועלכער האָט דעם וואַרשטאַט אין אַ פּראָנט-גע-וועלבּ. ער צוזאַמען מיט זיינע געזעלען זענען געזעסען און געאַרבּייט און דאָס פענסטער איז אפילו ניט געווען פערהאַנ-גען, וואָס אַלע דורכגעהער האָבּען גע-קענט בּעמערקען. אַזוי דערצעהלט אונז איינער, וואָס האָט דאָס אַליין געזעהען. אַזוי בּפרהסיא צו דעמאָנסטרירען געגען יודישען פּראָטעסט, מאַכט אַנ'איינ-דרוק פון להכעיס. ווען ה' פּוטערמאַן אַלס מייסטער שטעלט זיך אויף פון דער אַרבּייט, וואָלטען זיינע געזעלען געווים איהם ניט געצווינגען און אפשר אויך זיך סאָלידאַריזירט מיט'ן פּראָטעסט. 2) די ה"ה גוטמאַנס, די אייגענטימער פון אַ רייהע בּודקעס פון סאַדע-וואַסער, האָבּען אויך אין די צוויי שעה נישט געקענט פּועל'ען בּיי זיך צו האַלטען זיי געשלאָסען 3) אויף טראַוגוטאַ 21 האָט דאָס יודישע פּרוכטען - געוועלבּ געהאַלטען דרייסט אָפען, גלייך ווי יע-נער יודישער סוחר וואָלט גאַרניט גע-וויסט, אַז אומעטום זענען אין דער צייט די יודישע געשעפטען געשלאָסען. מיר געדענקען ניט נעבוי, דעם נאָמען פון דעם דאָזיגען יוד. 4) אַ קליינער טייל יודישע צייטונגס-פערקויפער זענען גע-שטאַנען אין גאַס און גע'מסחר'ט, הגם זיי האָבּען אַליין פערקויפט די יודישע צייטונגען, וואו ס'איז געווען פערעפענ-טליכט דער אויפרוף צו אַלע יודען וועגן מאַנטאַגדיגען פּראָטעסט. 5) ד. דאַנ-ציגער פון טראַוגוטאַ 7 האָט אויך אָפּנים „נישט" געוויסט און געהאַלטען אָפען דאָס געוועלבּ.

בּס"ה זענען געווען, ווי געזאָגט, איינ-צעלנע אויסנאַמען, יחידים. אין אַלגע-מיין האָבּען זיך אַלע ראדאָמער יודען מצרף געווען מיט'ן גאַנצען כלל-ישראל אין פוילען, וועלכער האָט פּראָטעסטירט און בּעוויזען דערמיט ווי טיעף יעדער יוד איז געווען דערשיטערט פון חורבן-בּריסק.

34 זל. פאַר די בּריסקער געליטענע פון מנין גאָלדבּערג.

בּיי דער פאַמיליע גאָלדבּערג זשע-ראָמסקי 9, דאַווענט יעדען שבת אַ מנין. דעם פאַריגען שבת האָבּען די אַלע, וואָס האָבּען בּעקומען עליות מנדר גע-ווען פאַר די בּריסקער געליטענע. עס איז נעפאַלען פון נדרים 34 מיט אַ האַלבּען זלאָט.

געגענזייטיגע קריטיק אויף דער זיצונג פון שטאָדט-ראַט.

אַ שטיקעלע חשבּון צווישען סאַנאַציע מיט די פּ. פּ. ס. — „ראַבּאָטניק" און „זעמיאַ - ראַדאָמסקאַ"—

אַנ'אויטאָ וואָס פרעסט אַ סך בּענזין.

שבּת און דינסטאַג זענען פאָרגעקומען 2 שטאָט-ראַט-זיצונגען געווידמעט די נייע הלוואות אין „פונדוש פּראַצי", ווי אויך דעם בּעריכט פון דער רעוויזיאַנס-קאַמיסיע.

אויף דער שבּת'דיגער זיצונג האָט פּרעזידענט שטשאווינסקי קאָמוניקירט דעם ראַט, אַז צוליב דעם וואָס דער ציגאַפּ-בּודזשעט איז צו שפּעט פאָרגעשטעלט גע-וואָרען דעם וואָיעוואָדישען אמט, איז ער נישט בּאַשטעטיגט געוואָרען.

דאַן איז פון צוגעטרעטען אָבּצושטימען נייע הלוואות: 109,705 גילדען אַ מאַ-טעריאַל - הלוואה אויף גאַסען-אַרבּייטען; 50 טויזענד גילדען אַ מאַטעריאַל-הלוואה אויף וואַסערלייטונג; 160 טויזענד גילדען אויף צו פערבּרייטערן די וואַסערלייטונ-גען און 140 טויזענד גילדען אויף צו פערגרעסערען די קאַנאַליזאַציע - אַרבּיי-טען. אַלע הלוואות זענען איינשטימיג אָנ-גענומען געוואָרען.

אויף דער צווייטער דינסטאַגדיגער זי-צונג איז בּעשלאָסען געוואָרען בּחנם אָבּ-צונעמען די פּלעצער פון אידזשיקאָווסקי, זאַגאָזשדזשאַן, גראַבּאַלאַ און אַנדערע, אויף אייסבויען נייע גאַסען אין ראַדאָם.

דאַן איז געקומען די דריטע לעזונג פון די אויבּענדערמאַנטע הלוואות, וועלכע זע-נען אויך דאָס מאָהל אָנגענומען געוואָרען

נאָך דעם האָט דער פאָרזיצער פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע פון שטאָדט-פערוואַל-טונג, ד"ר קעללעס-קראַוז אָבּגעגעבּען אַ בּעריכט וועגען די טעטיגקייט פון דער קאָמיסיע אין 1935/36

ד"ר קראַוז ערקלערט, אַז די קאָמיס-יע האָט אָבּגעהאַלטען 16 פּלענאַרע זי-צונגען, עס זענען אויך אַדורכגעפיהרט געוואָרען אַ רייהע רעוויזיעס אין פאַר-שידענע אָפּטיילונגען פון מאַגיסטראַט.

די קאָמיסיע איז געקומען צו דער איבּערצייגונג, אַז די שטאָט-פערוואַלטונג האָט דורך דער צייט זעהר פיעל אויסגעטוהן. זי האָט אויסגעבּויט אַרבּיי-טער-הייזער, די „אָפּיעקאַ ספּאָלעטשנאַ" האָט ענטוויקעלט אַ געהעריגע טעטיג-קייט און וועט מען האָלט נישט בּעדאַר-פען אויסגעבּען אַזוי פיעל געלד אויף אַרבּייטסלאָזע, וואָלט איהר אַרבּייט נאָך גרעסער געווען.

ד"ר קראַוז זאָגט נישט בּלויז קיין שבחים. ער ווייזט אויך אָן, אויף די שלעכטע זייטען פון דער אַרבּייט פון דער פערוואַלטונג. אַזוי למשל איז אין דער שטאָט-קאַסע נישטאָ קיין אַלאַרם-איינריכטונגען, קיין זאַפאָס שליסלען צו דער קאַסע, עס זענען פערהאַנגען שלעכ-טע לאָקאָמאָציע-מיטלען; מ'האָט אויך אַרויסגעגעבּען צו פיעל געלד אויף קאַ-נאַליזאַציע און וואַסער לייטונג אַרבּייטען, איבּערשרייטענדיג דעם בּודזשעט, הגם זיי זענען דערנאָך לעגאַליזירט געוואָרען; (די קאַסען). מ'האָט אויסגעבּאַהלט אַ בּע-אַמטען אַ נישט אויסגענוצטען אורלאַבּ אין דער גאָאָווניע 332 גילדען (גענו-מען פּענסיע פאַר דער אַרבּייט און די צווייטע פאַר אורלאַפּען.) אַזעלכע פאַלען זענען אויך געווען אין מאַגיסטראַט, וואָס איז נישט דערלאַזבּאַר. מען גיט אויס צו פיעל געלד אויף אויסצוהאַלטען דעם סאַמאָכאָד פאַר דער שטאָט-פער-וואַלטונג.

בּאַלד ערקלערט ער אָבּער, אַז די קאָמיסיע האָט דערויף אַ ענטפער פון דער שטאָט-פערוואַלטונג, דאָס זי האָט בּילינ געקויפט זעהר אַ שעהנעם אויטאָ, ער פרעסט אָבּער זעהר פיעל סמאַרען און בּענזין און דעריבּער ווילען זיי דעם אויטאָ פערקויפען. בּעזונדער האָבּען די שטאָט-פערוואַלטונג-מיטגלידער געפּוזט מאַכען מיט'ן אויטאָ מעהרערע רייזעס. כּדי צו בּעמיהען זיך צו בּעקומען קרע-דיטען אויף אַרבּייט פאַר אַרבּייטסלאָזע.

בּעת דער רעוויזיע האָבּען די מיט-גלידער פון דער רעוויזיאָנס - קאָמיסיע בּעמערקט, אַז די קאַרטאָטעקעט אין מאַגיסטראַט זענען נישט געפיהרט אין בּעסטען אָרדנונג. זיי האָבּען אויף דעם געמאַכט אויסמערקזאַם און איצט וועלען זיי שוין בּעסער געפיהרט. אונטער דער רובּריק „רוזשנע" (פערשידענע) האָט די קאָמיסיע געפונען אַ פּאָזיציע 20931 גילדען אויף בּויען ד אָ ס צווייטע אַרבּייטער-הויז. אַזאַ פּאָזיציע האָט נישט בּעדאַרפען זיין אין דער רובּריק „פערשידענע". די קאָמיסיע האָט שפּע-טער בּעקומען אַ ענטפער, אַז די פּאָ-זיציע איז צייטווייליג און דערנאָך וועט זי איבּערגעהן אויף דער קרעדיט-קאָנטאָ פון צחייטן אַרבּייטער-הויז. אַזוי איז אויך געשעהן.

ער האָט אויך ערקלערט, אַז אין די שטאָטישע-הייזער, וועט דאָס דירה-געלד שלעכט געצאָהלט און דער חוב מאַכט אויס 32958 גילדען. ד"ר קראַוז בּעט אָנצונעמען זיין בּעריכט אַלס עהר-ליכען,

ד"ר פאַסטמאַן שלאָגט פאָר, אַז אַזוי ווי קיינער פון די ראַטמענער האָט נישט בּעקומען דעם בּעריכט זאָל מען איהם שריפטליך דערלאַנגען די ראַטמענער און שפּעטער זאָל דער ענין בּעטראַכט ווערען. פּרעז. שטשאָווינסקי ענטפערט, אַז דער ענין מוז פערלעדיגט ווערן אויף דער ערשטער זיצונג.

דאַן נעמט דאָס וואָרט צו אַ קריטיק לאָווניק סוליגאַ. (סאַנאַציע) ער זאָגט אַז די היינטיגע שטאָדט - פערוואַלטונג האָט זיך ניט מיט וואָס צו ריהמען, ווייל עס פּאַסט ניט צו דערצעהלען, אַז עס זענען נייע הייזער געבּויט געוואָרען, ווייל מ'קען מיינען די שאַלעטן (קלאָזע-טען) וועלכע זענען אויסגעשטעלט גע-וואָרען בּיי דער פּאָשעכנע שולע אויף דער גליניצע. ער קריטיקירט ווייטער דעם בּעריכט, אָנווייזענדיג אַז ער איז שלעכט געמאַכט געוואָרען; אַז אין דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע געפונען זיך מענשן אָהן ספּעציעלע קוואַליפיקאַציעס; אַז דער בּעריכט איז ניט קיין געגוגענדער; אַז די שטאָדט-פערוואַלטונג האָט צוגע-נומען איבּער 100 נייע בּעאַמטע און דערצו ניט פון ראַדאָם, נאָר ספּעציעל אַראָבּגעבּרענגטע; אַז מען בּרויך ניט צו צאָהלען די בּעאַמטע פאַר זייערע צו-נאָבּ-אַרבּייטען; אַז מען בּרויך רעדוצירן די בּעאַמטע און מען בּרויך שולן די בּע-אַמטע, ווייל ניט אַלע זענען קוואַליפי-צירט. אויך האָט ער דערמאָנט, אַז מען סאָדערט פון דעם שטאָדט-אַרבּייטער אַז ער זאָל אָבּאָנירען דעם „ראַבּאָטניק" און אַז ער איז נישט דערלאַזבּאַר ניט אויס-צונוצען דעם אורלאַבּ און דערנאָך נע-מען פּענסיעס.

לאַווניק סוליגאַ ווערט פאַר זיין קריטיק בּעדאַנקט מיט אַפּלאָדיסמענטען פון זיין פראַקציע.

ראַטמאַן קלאָשינסקי ווייזט אָן אויף די שלעכטע אַדמיניסטראַציע פון די שטאָדט-הייזער, ערקלערענדיג, אַז בּיי גוטע אַדמיניסטראַציע בּרויך דאָס דירה-געלד געצאָהלט ווערען אין בּעסטען אָרדנונג, ווייל אין די הייזער וואָהנען בּעאַמטע, וועלכע האָבּען גוטע פּענסיעס און נישט בּלויז קיין אַרבּייטסלאָזע.

געגען די קריטישע בּעמערקונגען פון לאָווניק סוליגאַ און ראַטמאַן קלאָשינ-סקי, טרעטען אַרויס דער וויצע-פּרעזי-דענט אינוזש. ראַדאָמסקי און ד"ר קעלעס-קראַוז. דער לעצטער רעכענט זיך אָבּ מיט סילוגאַ, דערצעהלענדיג איהם אַ געשיכטע, ווי אַזוי ער, אַלס פאָרזיצענ-דער פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, האָט געטראָפען אין די בּיכער פּאָזיציעס אויף דער „זעמיאַ ראַדאָמסקאַ" (וועלכע איז ערשינען מיט אַ צייט צוריק, נאָך אין די צייטען פון דער קאָמיסאַרישער פער-וואַלטונג) על כל פּנים, רופט אויס ד"ר ק. קראַוז, איז נאָך ניט אַזוי האַרבּ דער פאָרוואורף, ווען מען פאָדערט פון די שטאָדטישע אַרבּייטער צו אָבּאָנירען דעם „ראַבּאָטניק", ווי די מעשה מיט די פּאָזיציעס פאַר דער „זעמיאַ ראַדאָמ-סקאַ". אַזעלכע פּאָזיציעס האָבּ איך פונ-דעסטוועגען ניט געפונען פאַר'ן „ראַבּאָט-ניק" בּעת אונזער פערוואַלטערשאַפט.

בּיי די ווערטער ברעכען אויס הילכיגע אַפּלאָדיסמענטען פון די סאָציא-ליסטישע ראַכמענער.

צום סוף יערט אָנגענומען דאָס סאָלי-דאַראַזירען זיך מיט די בּעשלוסען אויס'ן צוזאַמענפאָהר פון שטאָדט-פערבּאַנד און אויך דער בּעשלוס פון אַנ'אינוועסטיציע שטייער. אַר.

przy uporczywych
BÓLACH
GŁOWY
stosuje się proszki
ZNAK. OCHR.
·PSZCZÓŁKA·

בעקאנטמאכונג

בעקאנטע פארבעריי און כעמישע פראלניע

J. ZÜCHNER

פיליעס: ושעראמסקי 9 און רווינסקא 9

נעמט אן כעמיש צו וואשען: מענער, דאמען און קינדער - קליידונג, גארניטורען, ווי אויך דיוואנעס, טישטיכער, גאבעלינען, גארדינען, אבאזשורען, פוטער'ס

אלץ קומט ארויס ציכטיג זויבער אין פריש אזוי ווי נייע

צו ביליגע פרייזען צו ביליגע פרייזען

קעלנער ווי נייע צו 15 גר.

צי איז דער אלטער גארטען הפקר, אדער ער האט א בעל-הבית?

עס קומט אונז שוין אויס אין משך פון א גאר קורצער צייט, צו פערנאטירן עטליכע אנפאלען אויף יודען אין און ארום דעם אלטען גארטען.

ווי מיר האבען שוין געשריבען, איז מיט 2 וואכען צוריק, געווארען בעפאלען א אויספלוג פון די קינדער פון יאסעריעוויטש-שול. חוץ דעם זענען דארט אפט שכיח פאלען, וואס יודישע מענשען מוזען איבעררייסען זייער שפאציר, אדער פערלאזען דעם אפרוה-פלאץ.

פאריגען שבת ארום 9 אזייגער האט שפאצירט דער יודישער יונגערמאן פ. מיט א פריילין אויף דעם טאראס, וואס פיהרט צום שחט הויז. פלוצלינג האט ער דערהערט דאסווארט „זשיד" און איידער ער האט זיך אריענטירט, האט ער דערפיהלט א שטארקען זעץ מיט א אייזען אין די צייהן אריין. דער סך-הכל: אן'אויסגעהאקטער צאהן מיט א צובלוטיגטער ליפ.

א צווייטער פאל איז געווען זונטאג. עטליכע יונגעלייט זענען געזעסען אין אלטען גארטען און זיך פערווײלט אין א שפיעל אויף א געלד - געוועט. דאס געלד איז געלעגען אין דער זייט און געוואַרט אויפ'ן געווינער. בעלד האבען זיך דערנעהנטערט קליינע נישט-יודישע יונגלעך, וועלכע האבען ארונטערגעשטעלט די הענד און צונויפגעכאפט דאס געלד. פערשטעהט זיך, אז די יונגעלייט האבען ניט געוואלט שענקען און געפאדערט צוריק דאס געלד. אבער אנשטאט אבצוגעבען די גזילה, האט זיך אויף זיי א שאט געטוהן א האגעל שטיינער פון אלע זייטען, נים בלויז פון די קליינע, אזוי, אז די יונגעלייט האבען געמוזט ארויס-אנטלויפען.

פארוואס זאלען די יודישע ראטמענער נים אויפמערקזאם מאכען די שטאט-פערוואלטונג אויף דער אונארדנונג און הפקרות, וואס הערשט דארט. איז דאך דער אלטער גארטען מיט דער ארומיגער געגענד איהר אייגענטום. דער אלטער גארטען דיענט אלס אפרוה-פונקט פאר אלע בירגער, בפרט ווען ער ווערט בעזוכט פון מענשען, וועלכע קענען זיך נים ערלויבען צו פאהרן אויף דאטשעס אדער אין קור - ערטער.

טויזענד זלאטעס האבען איהם געקאסט די 12 שורות.

פון א געוויסען שטעטעל איז געקומען קיין ראדאם א יונגע פרוי זוכען א פאסטען. זי האט דא אנגעהויבען שפילען א ראל פון אן'אינטעליגענטין און קאקעטירט מיט איהר שענעם אויסזעהן אין ראמאנטישע מוזע. יונגעלייט האבען בעגעהרט איהר געזעלשאפט, אבער זי האט ערקלערט, אז זי איז אונבעריהרליך — זי איז אן'אשת איש, זי האט א מאן וואס איז שטערבליך פערליעבט אין איר. דאס איז טאקע אכת געוועזן. זי האט ווירקליך געהאט א מאן. אבער זי איז פון איהם אנטלאפען. זי האט דא שפאצירט כסדר מיט א פרעמדען יונגערמאן, וועלכע אלע האבען אנגענומען פאר איהר מאן. דאס איז אבער געווען איר געליבטער, וואס זי האט זיך שוין געהאט בעצייטענס אנגערייט נאכן פאר'ן גט'ען זיך מיט'ן ערשטען מאן. די כשר'ע אשת-איש האט געשריבען צום מאן ער זאל קומען אהער קיין ראדאם און ס'וועט אלץ זיין צוריק גוט און וואהל.

דער מאן איז געקומען און דא האט זי איהם פארגעשטעלט זיין צוקונפטיגען פערטרעטער, א יונג מיט ביינער, א העלד, א „מוראווע כלאפ", פאר וועלכען דער מאן האט פשוט א ציטער געטוהן. ער האט געזעהען, אז די קלאג איז פארפאלן און ער האט געמוזט אונטערן „ראזקאז" פון זיין שטורמישען פערפראמענטספול ווייבעלע און אונטערן האקבען ווארט פון געליבטען, געהן אין ראדאם צום גט און נאך בעצאלען איר פאר די 12 שורות טויזענד זל. „ענטשעדיגונג".

פון דער אלג. ציונ. ארגאניזאציע.

קאמוניקאט

שבת דעם 29 מאי ד. י. 5 א זייגער נ. מ. קומט פאר אין לאקאל פון דער אלג. ציוניסטישער ארג. טראוגוטטא 55 א חברים-שמועס וועגען די אקטועלסטע ציוניסטישע פראגען און גלייכצייטיג וועלען אבגעבען א בעריכט פון דער לעצטער פארטיי-ראט סעסיע די מיטגלידער פון פארטיי-ראט די ח"ח פרעזעס מ. לוקסענבורג און ח. פרעז. מ. ל. פישמאן.

איינגאנג פריי פאר מיטגלידער און סימפאטיקער.

פון וועמען איז מען געווארען „נאציאנאלע פאטריאטען"?

אין א פוילישער אויסגאבע האט זיך בעוויזען א נאטיץ, אז מיר שטיצען היטלעריסטישע פילמען, דערמיט וואס מיר אנאנסירען זיי. אלס אן'עדות, ברענגט מען דארט א פערזאהן, וואס האט אונז טעלעפאניש מודיע געווען, אז אין „טשארי" געהט אזא בילד, אויפפאדערענדיג, אז מיר זאלן געגען דעם ארויסטרעטען. און נאך א בעוויז רוקט ארויס יענע אויסגאבע: מיר האבען טאקע נאכ'ן טעלעפאנישען געשפרעך דעם היטלעריסטישען פילם נישט אנאנסירט, נאר בלויז דאס צחויטע בילד, נישט קיין היטלעריסטישעס, וואס מיר האבען אויך נישט געבריוכט טוהן. אזוי זאגען זיי דארט. מיר מיט יענע פלוצלינגארויכגעשווימענע „נאציאנאל-פאטריאטען", ווילען דא קיין פאלעמיק נישט פערפירען איבער דריי טעמים: 1) מיר ווילען נישט פיהרען קיין ויכוח מיט אזעלכע, וואס האבען קיינמאהל נישט געהאט קיין מגעומשא מיט יודישע נאציאנאלע ענינים. מ'איז געווען ווייט פון זיי ווי פון מארס. וואלטען זיי געווען גרי-אמת, וואלט נאך נישקשה-געווען. זענען זיי אבער גרי-אריות, און דעריבער קענען מיר זיי נישט נעמען ערנסט. היות זיי וועלען נצווים דארט נישט פערשטעהן די צוויי דערמאנטע טערמינען (כאטש זיי זענען זיך מטפל מיט אביסעל יודישקייט מ'שטיינסגעזאגט) וועלען מיר זיי געבען צו פערשטעהן! זיי מיינען נישט די הגדה נאר די קניידלעך. ווי קאנקורענץ, ביזנעס און דער עיקר, וואס יענער קינא ווייל זיי געבסך נישט געבען קיין אנאנסען. (מ'האט זיך דאך „מגייר" געווען צוליעב געשעפט.) 2) איז דאס קאפיטעל היטלעריסטישע פילמען עלטער פון זייער אויסגאבע און זיי האבען א קנאפע ידיעה, ווי קאמפליצירט דער ענין איז און ווייניג ערפאהרונג, ווי אזוי מ'קאן זיך אנבריהען, אויב מ'האט נישט קיין קאנקרעטע בעווייזען אויף דער האנד. און וועגען קאנקרעטע בעווייזען איז דא א סך צו רעדען, וואס איז יעצט נישט די צייט דערויף. 3) ליינט בכלל ניט צו ענטפערן אויף העסליכע צביעות. פון איינעם טון די הויפט-מאכער דארט האט מען געהאט דעם כבוד צו הערען, אז אליין „ניענאווידושעם" ער די יודען און די יודישע פראגען אינטערעסירען איהם ווי דער פאראיאהריגער שניי און דא ראפטום איז ער געווארען זייער מליץ יושר און א כשרות-זוכער. (ער וועט נאך אפשר קירצליך קאנטראלירען ווער עס געהט אין מקוה אריין אויך).

אויב מיר נעמען א ווארט, איז עס נישט נפחענדעס צו זיי, נאר צו די וואס קענען זיין נאאיוו צו גלויבען. פאר זיי ערקלערען מיר דא, אז דער אנפאל אויף אונז פון יענער אויסגאבע איז א ביוויליגער, און מיט ביליגע קאנקורענץ-טענדענצען. מיר האבען קיינמאהל בעוואוסטזיניג קיין היטלעריסטישע פילמען נישט אנאנסירט. אויב ס'איז אמאל אזעלכעס יא געשעהן, איז עס געווען אין צוויי פאלען: ווען דער בעסטעפענדער קינא האט אונז פארגעשטעלט יודישע צייטונגען, ווי דעם „היינט", „מאמענט" „נאש-פשעגלאנד" און „נאווי דזשענניק", וועלכע האבען די זעלבע פילמען אויך אנאנסירט, און איינע פון אט די צייטונגען האבען נאך דערצו געשריבען אין דער כראניק, אז דער, אדער יענער פילם אינטערליגט נישט קיין באיקאט 2) ווען מיר האבען נישט געהאט קיין בעווייזען, קיין דאקומענטען אויף וועלכען מיר זאלען זיך שטיצען. אויף אינפארמאציעס פון די קינאס האבען מיר זיך קיינמאהל נישט געוואלט סומך זיין, ווייל מיר האבען זיך נישט געוואלט אריינלאזן אין קאנקורענץ-קאמפען. פאר אונז איז געווען מאסגעבענד א דריטע אביעקטיווע קוועלע און ווען מיר האבען דאס געהאט, זענען מיר ארויסגעטרעטען געגען. אלס בעווייז קען דיענען א רייהע ארויסטריטען אונזערע קעגען זעלבען „טשארי" און אויך געגען אנדערע קינא'ס. אויך אין איצטיגן פאל, ווען די יעניגע פערזאהן האט צו צו אונז געקלינגען אז „טשארי" גיעט א היטלעריסטישען פילם האבען מיר פערלאנגט א דאקומענט. יענער האט פערזיכערט, אז ער וועט צושטעלען אין א פאר טעג ארום און אויף דעם סמך, אפילו אויס ב"ויזען ספק, האבען מיר יענעם פילם שוין ניט אנאנסירט.

מיר האבען א טענה צו יענער פערזאהן, וואס האט טעלעפאניש געשמועסט צו אונז און אויף וועמען יענע „פארטריאטישע" אויסגאבע שטיצט זיך, אז זי האט דא נישט געהאנדעלט לאיאל. קענענדיג אליין די טערהעלטעניסען, געהט מען נישט אינפארמירען און דעם אייגענעם נאמען בעהאלט מען אויס. פארוואס טאקע שרייבט מען נישט דאוט, ווי עס הייסט אט דער עמיצער, וואס האט אונז טעלעפאניש קאמוניקירט? ניין, נישט קיין קונץ צוווארפען א שטיין און אליין בעהאלטען זיך אונטער עמיצענס פלייצעס. דא רעדען מיר צו יענער פערזאהן, צו דעם אינפארמאטער וועמענס נאמען מיר ווייסן דוקא יא. מיר פאדערען איהר אויף אז זי זאל אבלייקענען דארט דעם בילבול אויף אונז, אז מיר שטיצען היטלעריסטישע פילמען. זי האט אפשר אזוי ווייט נישט געמיינט. אבער איהר אינפארמאציע האט מען דארט אויפגעכאפט און געמאכט דערפון א קאמפאט. דעריבער מאכען מיר איהר פעראנטווארטליך דערפאר און פאדערען פון איהר דאס אויסצובעסערן ניט צווינגענדיג אונז, מיר זאלען זיך צום גאנצען ענין מוזען ברייטער אומקעהרען און דאן נים וועלענדיג וועט מען אויך מוזן אנרופען זאגאר יענעמ'ס פולען נאמען.

מיר וואלטען זיך זייער ניט געווינשען איבערצומישען אויף צוריק א גאנץ בלעטעל געשיכטע איבער כמה טעמים און בפרט נאך דערצו אין יעצטיגען מאמענט.

ראַדאמער יודען! העלפט אייערע ברידער אין בריסק

KINO APOLLO

ביז זונטאג דעם 30 מאי איינש. צוויי הערליכע פילמען:

אלס ערשטער פילם
די לעגיע פון פערלוירענע

אלס צווייטער פילם א הערליכע קאמעדיע א. נ.
דאס געלויף צום גליק

פון מאנטאג **PROG KOBIET**

KINO APOLLO

DR. MED

N. Szenderowicz

Choroby skórne i weneryczne

POWRÓCIŁ

Radom Piłsudskiego 2 tel. 16 - 04

Szkoły Tow. PRZYJACIÓŁ WIEDZY

w RADOMIU

Kancelarja przyjmuje **Zgłoszenia** do egzaminów wstępnych codziennie w godz. 8 - 14

Terminy egzaminów:

I GIMNAZJUM KOEDUKACYJNE:

Egzaminy do kl. I-ej: piśmienne 17/VI od godz. 9 ej, ustne od 18\VI od godz. 8-ej

Egzaminy do klas II, III, IV: piśmienne 20\VI, ustne od 21/VI

II LICEUM KOEDUKACYJNE (Wydział Humanistyczny):

Egzaminy: piśmienne – 22\VI od godz. 9-ej, ustne od 23\VI „ „ „

III KOEDUK. SZK. POWSZECHNA

Egzaminy: piśmienne 22\VI, ustne od 23\VI

Dyrekcje szkół.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół

to

kuchenki, żelazka rzejniki do rurek poduszki i inne.

Do nabycia na dogodnych warunkach

w Radomskiem Towarzystwie Elektrycznem

Sp. Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

Z intencji zaręczyn p. Geni Tandetnikówny z p. M. Wajnbergem wiele szczęścia i pomyślności w życiu

życzy współpracownik biura

Izrael Frydland.

מיר דריקן אויס מיטגעפיהל אונזער מיטגליד

ישראל שארפער

צוליב'ן טויט פון זיין

פרוי נ. ע.

המקום ינחם אותי בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

דער יוד. צוקערניקעס-צעך אין ראדאם

צוליב'ן טויט פון אונזער פערוואלטונגס-מיטגליד

אלעזר שארפער נ. ע.

דריקן מיר אויס אונזער טיעפסטן מיטגעפיהל

דער אין טרויער-פערבליבענע פרוי און קינדער

דער יוד. צוקערניקעס-צעך אין ראדאם

MILIONY KOBIET NA CAŁYM ŚWIECIE STOSUJE SŁAWNE KOSMETYKI

CÉDIB PARIS

•PUDRY•KREMY•TUSZ DO RZĘS POMADKA DO UST •RÓŻ MLECZKA•

Żądajcie w najbliższej perfumerii lub drogerii bezpłatnej broszury Cédib o indywidualnej i racjonalnej pielęgnacji skóry.

Kino ADRIA

שבת דעם 29 טן אונ 2. אַ.

זונטאג דעם 30טן 1 און אַ.

פריהמארגען - פילמען

צו ביליגע פרייזען

piękny film p. t.

Pan Twardowski

w rolach głównych: Brodniewicz, Stępowski Barszczewska Bogda, Cwiklinska i inni

ביז זונטאג דעם 30 מאי איינש.

Kino ADRIA

Potężny sensacyjno fantastyczny film p. t.

Władca podwodnego swiata

w rolach głównych: **Lon Chaney jr. Ray Corrigan**

Koronacja króla Jerzego VI

KOLOROWE zdjęcie uroczystośći londyńskich wyłącznie w naszym kinie

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15-18 .טעל Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarlikowsk 20